

Hemvärnet

Nationella Skyddsstyrkorna

NUMMER 3 JUNI 2007

Uppland-Västmanland: **UPPSIKT BAKÅT MED KURS PÅ FRAMTIDEN**

**Därför kommer inte
folk på övningar**

**Västerbotten
testar stridsvärdet**

Skilj på tekniken i fred och krig

FOTO: ANDERS KÄMPE

EN TERMIN FYLLED av bra hemvärnsövningar och goda insatser av var och en i vår organisation är slut. Som vanligt händer det väldigt mycket. Någon frågade mig: Är det någon hemvärnsverksamhet den här helgen? Jag kunde då inte utan stolthet säga: Det är alltid övningar, överallt! Detta stämmer, titta bara på nätet så kan du se många bra inslag från våra hemvärnsförband.

Rikshemvärnschefens fältövning genomfördes i maj för andra gången. Ett antal utbildare från våra utbildningsgrupper jämte några förbandschefer ur hemvärdet har under en vecka diskuterat, men framförallt praktiskt utfört moment inom strid i bebyggelse (SIB), skyddsvaktstjänst samt grundläggande strids-situationer. Allt detta syftande till att ensa utbildningen för våra hemvärnsförband. Även om jag anser att vi håller hög övningskvalitet så måste vi skapa ett antal övningar som bildar en basplatta för soldater som gör 20 respektive 60 timmar.

TILL DENNA fältövning hade också den norska skyddsvaktssimulatorens anlänt. Denna väckte stor uppskattning bland deltagarna. Anläggningen skall nu kvalitetssäkras efter våra svenska mått, scenarier skall konstrueras, diverse prov skall också utföras samt instruktörer utbildas. Jag räknar inte med att denna anläggning kommer ut allmänt förrän efter årsskiftet.

Under våren har vi gjort två inspektioner. Resultatet är positivt med stort engagemang och bra övningar. En sak kommer jag dock att ägna uppmärksamhet åt under hösten. Det är kopplingen mellan olika scenarier och vilken stridsteknik som används. Under fredsförhållanden tillämpas alltför ofta samma teknik som under krigsförhållanden. Saken måste rättas till med en lämplig utbildningsmetodik. Detta är inte särskilt svårt men däremot nödvändigt för att våra soldater skall göra rätt i varje enskild situation. Vi skall utgå från vår förmåga i väpnad strid och sedan variera detta i olika situationer.

NYLIGEN HAR DEN första officiella övningen mellan svenskt hemvärn och den finska motsvarigheten – landskapstrupperna ägt rum. Med ett gemensamt scenario och ledning avslutades det hela på den svensk-finska gränsen i Haparanda. Detta är ett bra exempel på utveckling som jag hoppas att vi kan fort-

sätta med. Vi bör vara lika aktiva med vårt östra grannland som vi är med våra grannar i väster. Jag uppfattar också att våra hemvärnssoldater i gränsjägarbataljonen upplevde detta som en stimulerande förnyelse.

NÄR JAG ÄNDÅ befinner mig i Norrland kommer jag osökt in på rekrytering. Vi har dessvärre tvingats ställa in försöken med direktutbildning i Kiruna. Inte på grund av ekonomiska skäl utan därför att rekryteringen varit för dålig. Analys pågår men med viss sannolikhet har inte alla till buds stående rekryteringsmetoder använts. Hemvärdet har ännu inte gått ner till den nivå på cirka 30 000 som statsmakterna anbefallt men i Norrland och andra militärdemografiska underskottsområden måste samtliga hjälpa till att rekrytera. Detta är ett ansvar för alla!

Under inledningen av 2007 har viss turbulens rått i Försvarmaktens ekonomi. När besparingspaketen nu landat in kan vi konstatera att hemvärdet bär en mindre men rimlig del av bördan. Den uppgår till 4,7 miljoner kronor vilket innebär en snittminskning per bataljon på 29 000 kronor. Detta är ingen katastrof.

Vi ser dock att 2008 blir ett förhållandevis svårt år för Försvarmakten. Dialogen om hur medlen slutligen ska utnyttjas sker i september. För hemvärdet talar att vi får hög försvarseffekt för pengarna, trots att ramen är ganska begränsad.

JAG TACKAR ER för den här terminen och önskar välkommen igen till hösten. Till alla er som går kurser under sommaren, de nästan 300 som skall gå Nijmegenmarschen och alla de ungdomar som deltar i ungdomstävlingen i augusti önskar jag ett stort lycka till! Under hösten genomförs rikshemvärnschefens insatsövning. Denna gång i Göteborg och med temat skydd av hamn. Vid det här tillfället deltar även enheter från norskt och danskt hemvärn.

Sedan höstens höjdpunkt, rikshemvärnstinget. Där rörelsens synpunkter tillvaratas och framtiden uttiskas. Jag hoppas att du gjort din röst hörd inför tingen.

Trevlig sommar!

ROLAND EKENBERG
Rikshemvärnschef

Hemvärnet

Nationella Skyddsstyrkorna

NUMMER 3 JUNI 2007. ÅRGÅNG 67

BESÖKSADRESS

Banérgatan 62
Stockholm

POSTADRESS

Tidningen Hemvärnet
107 85 Stockholm
Tel: 08-788 75 00
Fax: 08-664 57 90

REDAKTION

**Chefredaktör
och ansvarig utgivare:**

Ulf Ivarsson
Tel: 08-788 97 38

E-post:

hvtidningen@swipnet.se

Stf ansvarig utgivare: Lars Brink

Reporter: Therese Åkerstedt

Tel: 08-788 95 81

E-post:

therese.akerstedt@mil.se

Redaktionsassistent:

Pia-Lena Jansson
Tel: 08-788 97 15

E-post:

pia-lena.jansson@pub.mil.se

Grafisk form och layout:

Forsberg Grafisk form AB

PRENUMERATION

Helår/6 nummer: 100:-
Postgiro: 456177-5
Utlandsprenumeration: 200:-

ANNONSER

LA&WA COMMUNICATION
Britt Lagerkranz
Tel: 08-730 32 89, 076-899 99 85
E-post: britt@lawacom.se
Egon Wallberg
Tel: 08-730 32 88, 076-899 99 87
E-post: egon@lawacom.se

UTGIVNINGSPLAN 2007

Nummer	Manus- och annonsstopp	Utkommer
4	27/8	28/9
5	24/9	2/11
6	7/11	21/12

TS-kontrollerad upplaga 2006:

37 500 ex

Tryck: Color Print Sweden, 2007

För icke beställt material
ansvaras inte. Författarna till
insända artiklar förutsätts
godkänna att texter och bilder
läggs ut på tidningens hemsida.

5-16 NYHETER

5 Hemvärnshandboken svår att avsluta

Arbetet med nya HvH har gått en törn-
beströdd väg, men är snart i mål.

6 Nollorna kommer igen

Var tredje av de som inte kommer
på övningarna kan tänka sig att bli
aktiva igen.

7 Nytt TOEM till hösten

Tidningen var med när insatskompani-
cheferna granskade utkastet.

10 Åsa Lindestam tar parti

Riksdagsledamot Åsa Lindestam har tagit
initiativ till en utfrågning om hemvärnet.

17 Lågflygning behövs i kris

Piloterna i Frivilliga flygkåren måste kunna
läsa karta och manövrera samtidigt.

20 Musikkår i otakt

Hemvärnets musikkår i Halland godkändes
inte i marschavsnittet.

22 Proffsigt skydd för NBG

Sörmland övar fräsigt i urban miljö.
Insatskompaniet tog kontroll över
Oxelösunds hamn.

24 Bra chefer i Uppland och Västmanland

Befäl som agerar och truppför träffade
vi under inspektionen av Upplands-
och Västmanlandsgruppen.

28 Porträttet

Ingmarie G Regnérs entusiasm har höjt
statusen för sjukvården inom Västgöta-
Dals hemvärnsbataljon.

30 Västerbotten testar stridsvärdet

I år genomförs de första försöken med
KFÖ-vecka.

33 Ständig beredskap i Kaitseliit

De estländska hvbataljonstaberna har
öppet dygnet runt för säkerhets skull.

34 Här tränas att utöva makt

Filmskjutbanan på HvSS är till för att lära
folk låta bli att skjuta.

35 Kultur

36 Skyddsvaktskolan, del 3

37 Ett levande museum

I Arboga robotmuseum får man starta
och gå till attack med en Draken – fast
i simulator.

38 Debatt

40 Arma barn med grön fader

OMSLAGSFOTO:
ULF IVARSSON

TIDNINGEN HEMVÄRNET PÅ INTERNET: www.hemvarnet.mil.se/hemvarnet/

Nyheter från Produktgrupp 6

FOTO: ANDERS KÄMPE

VÄNNEN SUNE ULLESTAD i rummet intill förser mig med pressklipp. Norrbottens-Kuriren skriver om övningen Vintersol och konstaterar att dagens hemvärnssoldat är ung, väl utrustad och med bra militär utbildning.

Media ute i landet har i många år förmedlat just denna bild av vår organisation, som av högkvarteret nu getts det tidstypiska namnet "produktgrupp 6".

Hemvärnsgården i Arjeplog utsattes för beskjutning. "Det är ingen tvekan om att det handlar om ett rent nidingsdåd", säger kompanichef Tord Westerlund till Piteå-Tidningen.

Det är i alla fall fint att man har en hemvärnsgård. Totalt i landet finns bara drygt 100 kvar, sedan kommuner och försvaret dragit ned på stödet.

I Molkom går man dock mot strömmen och har rustat hemvärnsgården för stora kalas, berättar Värmlands Folkblad.

I KALMAR sattes hemvärnssoldater in i letandet efter en 17-åring som försvunnit efter en fest, skriver Barometern.

Just stöd till samhället och räddningstjänst ges av hemvärnet i en omfattning som motsvarar tio heltidsbrandkårer.

Heidi Opava, som vi känner från senaste inspektionen i Sörmland, födelsedagsporträtteras i Folket, som "poeten som trivs på motorcykel". Hon skriver både dikter och är mc-ordonnans nämligen.

Många tjejer har sökt till direktutbildningen i Falun i höst. Sveriges Radio Dalarna rapporterar. För folk i bygden är det en stor händelse att den militära traditionen hålls vid liv.

KULTUREN HAR en stark ställning i hemvärnet. Musikkårerna syns ofta i klippen – militärmusikfestival i Borås, Rättviks vårmemarknad, musikal i Norrköping.

"Händer det något så var bara lugna! Bygdens söner och döttrar kommer att skydda oss", lovar chefen för utbildningsgruppen i Västerbotten, Stig-Olof Skott i Västerbottens Folkblad. Detta med anledning av en KFÖ-vecka, som Therese Åkerstedt berättar mer om i detta nummer.

RIKSDAGSLEDAMOTEN Åsa Lindestam har hälsat på i Tornedalen på inbjudan av Svante Lejon. Hon är imponerad och anser att hemvärnet borde värderas högre, skriver Norrländska Socialdemokraten. Läs fri-lansaren Bengt Plomgrens intervju med Åsa Lindestam i detta nummer.

Det händer att trogna medlemmar begravs under hedersbetygelser från kamraterna. Gotlands Allehandan meddelar på familjesidan att soldater från Lärbro bildade fanvakt kring Evert Bomans kista.

En hemvärnsmans jordafärd – det kanske du kan skriva en dikt om Heidi?

ULF IVARSSON
Chefredaktör

NYHETER FRÅN HEMVÄRNSOMBUDSMANNEN

HEJ IGEN HEMVÄRNSKOLLEGOR!

Sommaren är här och vi kan se tillbaka på en vinter och vår med en hel del bra hemvärnsverksamhet. Rikshemvärnschefen har under våren genomfört inspektioner på två ställen, Upplands-Västmanlandsgruppen och Livgardesgruppen.

Under inspektionerna i vår har vi sett mängder av hemvärnssoldater som bär sin utrustning på rätt sätt och som har visat bra soldatfärdigheter. Vi kan vara stolta över dem. De övningar jag följt har överlag varit av god kvalitet. Det finns dock fortfarande skäl att närmare analysera uppgifterna så

att utbildningen även stämmer med en fredssituation. Vi behöver också förbättra vår förmåga att verka i bebyggelse.

FRAMÅTANDA I TORNEDALEN

Under två helger besökte jag i tur och ordning Tornedalen där hemvärnet samövade med de finska landskapstrupperna och Villingsberg där hemvärnet övade PUT, planering under tidspress. Man genomförde parallellt med detta hemvärnsråd för Örebro-Värmland. Gott deltagande och stort engagemang i medinflytandet är mitt intryck av besöket i Villingsberg.

Vid övningen i Tornedalen visade det svenska hemvärnet många exempel på bra utbildningssituationer och avtalsper-

sonalen hade högt deltagande i övningen. Åtta förplägnadslottor stod för koket, sex mc-ordonanser i en kompanistab och många hundekipage som visade en enorm framåtanda. Även andra avtalsorganisationer var på bettet.

REKRYTERING

En fråga som jag mött vid besöken är rekryteringsbehoven. Det finns inga genvägar i detta arbete och fler omorganisationer kan vi glömma. 60 hemvärnsbataljoner är den numerär som vi ska hålla och här måste vi alla spotta i nävarna. Vi måste klara att rekrytera för direktutbildning till hemvärnet, vi måste lägga kraft på ungdomssidan för att den vägen få in personal och vi måste

intensifiera rekryteringen från utlandsstyrkan.

Information och rekrytering är två mycket viktiga uppgifter för oss. Här menar jag att vi alla ska dra vårt strå till stacken.

MATERIEL

Tyvärr finns det materielbrister i någon form överallt. Det första som sägs mig och det sista som sägs mig vid alla besök jag gör är att man vill att jag påtalar de brister man har. Det verkar vara ett mycket omfattande och svårlost problem att se till att alla hemvärnsförband får utrustning enligt u-lista och att materielen är brukbar. Alla inom hemvärnet är engagerade i detta men de som kan påverka det hela måste också vara engagerade.

INFÖR TINGET

De flesta hemvärnsråd har nu haft konstituerande möten för det nyvalda rådet. Motionsarbetet är på sina håll aktivt, det är bra och en hel del motioner har redan börjat komma in. Valberedningen för val till rikshemvärnsrådet har sitt första möte den 17 juni och jag hoppas att alla hemvärnsråd har följt uppmaningen från valberedningen att ta fram två kandidater från varje hemvärnsråd så att vi får ett stort urval.

En riktigt skön sommar tillönskas er alla

MATS JONSSON
08-788 85 49
070-677 03 96
E-post: mats.g.jonsson@mil.se

Därför syns inte soldaterna på övningarna

Omorganisationer, arbetsförhållanden och dåliga övningar är de främsta orsakerna till att hemvärnsmän och avtalspersonal inte gör sin kontrakterade tid. Rikshemvärnsavdelningen har genomfört en undersökning för att ta reda på varför vissa hemvärnsoldater är inaktiva, så kallade nollor.

■ Totalt genomfördes 106 telefonintervjuer, varav 72 med hemvärnsmän och 43 med avtalspersonal. De som tillfrågades hade alla en befattning.

– Undersökningen ger en mycket representativ bild av de inaktiva. Slutsatserna vi drar på hela populationer kan skilja fem procent upp eller ner. Det var inget bortfall att prata om, säger statistiker Ture Lundström som gjorde telefonintervjuerna.

– Det var en väldigt intressant undersökning, de var positiva till att svara och väldigt intresserade av hemvärnet. Att de var så engagerade var förvånande eftersom de var inaktiva. Ett antal var glada att man ringde och uppmärksammade dem, säger Ture Lundström som inte har några egna erfarenheter av hemvärnet.

LOKAL ANKNYTNING SAKNAS

Organisationsförändringar och arbetsförhållanden är de två största orsakerna bland inaktiva hemvärnsmän. De negativa följder av organisationsförändringar som nämndes var minskad lokal anknytning, både när det gällde personliga saker som kamratskap och kontakt med befäl, liksom mindre engagemang för hemtrakten och längre resor.

– Det blev rörigt och man tappade kontakten med kamrater och har svårt att få information. Förr hade de haft sin

Öländska hemvärnet kräver närvaro, annars avskiljs soldaterna. Mats Gleissner föreläser.

grupp nära där de bor, nu är det större enheter med längre resor och mindre anknytning till hemorten. Nu är några på väg tillbaka när det blivit bättre ordning, säger Ture Lundström och tillägger att äldre hemvärnsmän ofta angav flera skäl.

Organisationsförändringar som främsta orsak gällde framförallt äldre soldater medan försvärande arbetsförhållanden som skiftarbete, helgarbete och ökad arbetsbelastning var vanligast bland de yngre.

– Framförallt yngre beklagade att de inte kunde vara med eftersom det var svårt att pussla med arbete och familj.

Dåliga övningar är den tredje vanligaste anledningen, här togs dålig organisation och för

låg kvalitet upp. Familjeskäl samt hemvärnet som oviktig verksamhet kom fyra och femma.

DÅLIGA ÖVNINGAR

För avtalspersonalen är dåliga övningar den främsta orsaken med organisationsförändringar och familjeskäl som delad tvåa. Just att övningarna inte var anpassade för avtalspersonalen nämndes av flera.

– Avtalspersonalen är missnöjda över att man inte tar hänsyn till dem på övningarna och att det inte finns moment där deras kunskaper och förmågor kommer till nytta. De är engagerade och tyckte det är irriterande att de inte räknas.

Avtalspersonalen vill även användas mer när det gäller stöd

till samhället.

– De har specialkunskaper och vill komma till sin rätt även när det gäller civila insatser, säger Tore Lundström.

På fjärde och femte plats kom arbetsförhållanden och hemvärnet som oviktig verksamhet.

Dåligt personalinflytande, boende- och hälsoskäl, dåliga utbildningsmöjligheter och studier var andra bidragande orsaker till inaktivitet bland både hemvärnsmän och avtalspersonal.

AKTIVA IGEN

Över en tredjedel av de tillfrågade avser att bli aktiva igen under 2007 eller senare, med en större andel bland avtalspersonalen. Nära en tredjedel uppger att de kanske kommer tillbaka medan drygt en tredjedel avser att sluta eller har i praktiken redan slutat.

Till vissa ställdes även frågan om informationen om hemvärnets verksamhet varit tillräckligt bra. Den skriftliga informationen, kallelser till övningar, verksamhetskalendrar med mera ansågs bra av 45 procent av avtalspersonalen men bara av en fjärdedel av hemvärnsmännen. Totalt har över 40 procent hade haft personlig kontakt, via telefon eller möte, med sin förbandsledning. Tidningen Hemvärnet lästes av nära 70 procent medan hemvärnets internet-sidor besöktes av 13 procent.

TEXT: THERESE ÅKERSTEDT

FOTO: ANDERS KÄMPE

Dubbel vinst

■ Rikshemvärnsrådet går in med 200 000 kronor i ett nystartat lotteri i Lottericentralens regi. Övriga delägare är Lottorna och Stadsmissionen. Faller lotteriet väl ut blir vinsten ungefär det dubbla.

Ak-mästerskapet genomförs

■ Det blir ett ak 4-SM på Gotland i augusti, men det var nära att tävlingen inte blev av.

Så sent som i april var det fortfarande oklart om det fanns pengar till mästerskapet.

Nu blir det i alla en mönstring av landets elit på vapnet. Rikshemvärnschefen har gett direktiv om att varje utbildningsgrupp bör skicka sina tio bästa. Tävlingen inleds onsdagen

den 22 augusti med banskjutning och fortsätter på torsdagen med fältskytte. Deltagarna förläggs på Kneippbyn. Efter Ak 4-SM:et fortsätter man med kpist-SM.

Svårt få hemvärnshandboken att hålla

Distributionen av hemvärnshandboken beräknas kunna ske först till årsskiftet enligt överste Christer Wulff som leder arbetet. Beskedet kom på ett arbetsmöte i början av maj.

■ Så sent som i maj fanns för många oklarheter för att det skulle gå att låsa texten i de olika kapitlen. Ett problem var att utkastet inte helt stämde med högkvarterets direktiv till förbanden om hemvärnsutbildningen för 2008–2009. Till exempel nämndes inte korttidsutbildningen och inte heller att introduktionsutbildningen numera är obligatorisk även för avtalspersonalen.

STÄNDIGT NYA SAKER

Nya direktiv och bestämmelser införs i så snabb takt att det är

svårt att få ett dokument som HvH att hålla ens några få år.

– Arbetet med handboken väcker hela tiden nya frågor. Vi läser ständigt i tidningen Hemvärnet om saker som vi måste ha med, säger Christer Wulff.

HvH-författarna måste i flera fall gå en svår balansgång i regelverket. Rent formellt har till exempel inte hemvärnsbataljonerna något ansvar för att samverka med civila myndigheter men de måste ändå ha vägledning hur de ska förbereda kontakter som behövs när något händer.

– Det har alltid varit ett axiom för hemvärnet, säger Christer Wulff som nu filar på lämpliga formuleringar.

Ett arv från försvarsområdenas tid som cheferna också har svårt att släppa är geografiska gränser för förbanden. Eventuellt kommer det att heta upptagningsområde i stället.

FÖRTYDLIGANDE

En känslig punkt är insatshemvärnet kontra kompanierna och där bevakar hemvärnsombudsman Mats Jonsson att skrivningarna inte kan uppfattas som att det skulle vara frågan om ett A- och B-lag. När det gäller förmågor för 20-, 30- och 60-

timmarsplutoner måste den gamla stegen från utredningen hemvärnet efter 2004 förtydligas så att det framgår att alla plutoner inte ska kunna lösa alla uppgifter.

Andra frågor som vid majmötet återstod att lösa var vad det ska stå om reservofficerarnas villkor, kraven på hvungdomar som vill fortsätta direkt i hemvärnet, i vilken mån man kan delta som sjukskriven och en aktuell text om formerna för hur folk kan sägas upp. Vad ungdomarna beträffar avslutas försök den 1 juni i år, så det blir med ett nödrop om man ska hinna få

med detta nya sätt att kvalificera sig.

Ett helt nyskrivet kapitel handlar om IT-säkerhet. Ett avsnitt om rekrytering på nätet tillkommer också. Något sådant fanns inga planer på när HvH gavs ut senast, år 2001.

Ett sista remissvarv kan inledas först kring midsommar, vilket kan göra att medinflytandet får svårt att hänga med. Efter mitten av augusti är rikshemvärnsrådet upptaget med motionerna till rikshemvärnsstinget.

TEXT & FOTO:
ULF IVARSSON

Snart dags att arkivera: 2001 års utgåva av HvH.

HvSS militärrestaurang ska upphandlas

■ HvSS militärrestaurang är föremål för upphandling från och med årsskiftet 2007/2008. FM:Log centralt har beslutat om detta och troligen kommer ett antal militärrestauranger (i Stockholmsområdet) ingå i uppdraget.

Första steget är taget där HvSS kontaktperson Lizette Lindfors ska ta fram underlag vad gäller skolans behov.

Bemanningen i dag av kökspersonal är från klockan 06.00 till klockan 23.30 och innefattar även helger.

Personalen har också ansvar för dukade middagar vid speciella tillfällen samt att bemanna elevmässen kvällstid när så önskas. Under 2006 hade HvSS 6.113 elevdygn, 909 elever och 67 kurser.

PIA-LENA JANSSON

Spelade för hela Sverige

■ Drygt 20 musikkårer underhöll svenska folket på Hemvärnsmusikens Dag den 12 maj i år.

Konserter, parader, stadsmarscher, traditionsspelningar, allmän träning och genrep inför högvakt stod på programmet. På några ställen, som i Kungälv och Strängnäs, hade man klokt nog arrangerat Hemvärnets Dag och personalen visade upp sig med fordon, vapen och annan utrustning. Rekryteringsaktiviteter genomfördes och den egna musikkåren lyfte

självklart evenemangen.

Hur blir det då med Hemvärnsmusikens Dag framöver? Frågan togs upp på musikstämman i mars. Man beslutade då att köra aktiviteten den 10 maj 2008 och den 9 maj 2009. Men musikkårens ombud liksom Centrala musikrådet anser att evenemanget för att platsa måste förnyas och utvecklas.

– Det är nödvändigt att bjuda på något nytt, kanske kan vi få till stånd en fast och årlig Hemvärnets Dag för hela hemvärnet,

En förnyelse av hemvärnsmusikens dag behövs för att nå ut bättre.

FOTO: ANDERS KÄMPE

säger Ingemar Badman, ordförande i CMR.

Musiken är ju en självklar del av en bred och landsomfattande

hemvärnsmanifestation. Frågan lär komma upp på rikshemvärnstinget i november.

SUNE ULLESTAD

Ett TOEM speglar hemvärnets nya roll

En av de troligen största förändringarna i 2007 års TOEM, taktisk och ekonomisk målsättning är redan knäsat, nämligen införandet av hemvärnsinsatskompanier. Men fortfarande återstår mycket arbete innan dokumentet kan dras för insatsstaben i högkvarteret någon gång i början av hösten.

■ Ett Toem styr allt – organisation, befattningar, utrustning och utbildning. Det är intressant att jämföra med ett par generationer TOEM bakåt. Den taktiska målsättning som antogs 1 juni 1991 gällde fortfarande hemvärnskretsar där de personalsvaga staberna inte kunde göra mycket. Hotbild, uppgifter och förband beskrevs ytterst kortfattat. Kalla kriget och invasionsförsvaret präglade texten.

Ett decennium senare har hemvärnet ryckt fram som enda komponent i territorialförsvaret, vilket märks i 2003 års upplaga. Det storskaliga kriget har ersatts av mer sannolika lågnivåkonflikter. Här finns även ett försök att uppskatta utvecklingskostnaderna, därav "E:et" i TOEM.

BÄTTRE FÖRANKRAT

Pappersbunten är i dag mer än dubbelt så tjock som 2003, över 100 sidor om man räknar in personaltabeller, utrustningslistor och utbildningsanvisningar. Den klassiska hemvärnsuppgiften var att skydda mobiliseringen och infallsportarna i någon veckas tid. Sen tog fältarmén hand om kriget. I ett TOM från år 2000 "ingår hemvärnet i det nationella skyddsstyrkorna". De övriga förbanden i kategorin

Försvara fientligt framträngande kan bli en huvuduppgift, medan stöd till andra myndigheter antagligen rankas lägre i ett nytt TOEM

FOTO: ANDERS KÄMPE (VÄNSTRA BILDEN) OCH FÖRSVARSMAKTEN

sattes aldrig upp. Som ett eko av gamla tider finns faktiskt några rader om insats mot luftlandssättning och mindre landstigning. En ny förmåga är målutpekning, men det har vi ännu inte sett mycket av.

I 2003 års version skulle hemvärnet bevaka och skydda anläggningar mot sabotage samt understödja de "operativa insatsstyrkorna".

För det nu aktuella TOEM finns idén att bataljonen kunna skydda objekt, transporter och verksamhet men också klara den svårare uppgiften att störa

motståndaren och fördröja hans framträngande. Sista ordet om förmågor är emellertid inte sagt när detta skrivs.

ÄVEN STRESS BEHANDLAS

Sjukvården förbättras. 1991 talades det om första hjälpen. Nu är det kamrathjälp inom fem minuter, Röda korsutbildade sjukvårdare inom 30 minuter och högst en timme till sjukhus. Även under transporten dit ska vård ges. Stress och kombinationsskador ska också kunna behandlas.

Även rörligheten förbättras.

I 2000 och 2003 års TOEM hade hemvärnet generellt ingen operativ rörlighet alls – det behövdes inte heller. I utkastet till TOEM 2007 talas det om att alla hemvärnsbataljoner ska ha viss förmåga att uppträda utanför vägnätet.

DELADE MENINGAR

I början av 1990-talet stod hemvärnet tryggt i den svenska myllan. I dag krävs "interoperabilitet" och stabsarbetsmetoder som är internationellt anpassade.

Bland yrkesfolk råder delade meningar om hur mycket man kan begära av organisationen. Ställföreträdande utvecklingschefen på markstridsskolan Lennart Ottosson tors föreslå att pansarvärnsrobot 56 tillförs. Brigadchef Bengt Alexandersson, P4, ser däremot problem:

"Vi har rätt att kräva 20 timmar av den vanlige hemvärns-soldaten, men om man försöker räkna ut hur många timmars årlig utbildning som skulle krävas för att upprätthålla i TOEM angivna målsättningar märker man omedelbart skillnaden".

En slutlig omarbetning av förslaget till TOEM görs efter pressläggningen av denna tidning. Detaljerna får därför anstå till ett kommande nummer.

ULF IVARSSON

Bilkåren populär i Norrbotten

■ Bilkåristerna har inga svårigheter att bemanna med förare till hemvärnet i Norrbotten.

Vidareutbildning av bandvagnsförare hölls en helg i februari. Då utbildades 13 bilkåristar i specialkompetensen att köra med bandvagnssläp och bandvagnskok. Totalt är nu 20 bilkåristar utbildade med specialkompetensen och det fyller mer än väl behovet av

bandvagnsförare till Norrbottensgrupps två bataljoner.

Enligt löjtnant Mauritz Lind och frivillighandläggaren Marit Johansson vid utbildningsgruppen finns full bemanning till hemvärnet och det finns också förare i reserv. Behovet är 40 bilkåristar med olika kompetenser och i dagsläget är de 54 stycken.

PIA-LENA JANSSON

Årsmöte i Markaryd

■ Lördagen den 3:e mars hade Markaryd kommuns hemvärnsförening årsmöte. Som alltid ett välbesökt årsmöte med efterföljande middag. Totalt ett 40-tal hemvärnsmän och kvinnor hade mött upp för att vara med på årsmötet och festligheterna.

Speciellt inbjuden var Roland Svensson som är förste vice ordförande i rikshemvärnsrådet. Han framförde sin beundran

över den välskötta hemvärns-gården samt att så många människor mött upp till mötet och festen.

Föreningen passade på att rikta ett varmt tack till Kronobergsgruppen i Växjö för det fina sammanträdesbordet och alla stolarna man fått. Dessa kommer väl till pass i föreningens nyrenoverade lokaler.

TORGNY PERSSON

Experterna stuvade om i taktiken

Faktiskt lite utanför programmet nagelfors 2007 års upplaga av TOEM av insatskompanicheferna.

Major Max Magnusson: Tänk fritt!

■ "Ta bort kopplingen till nätverksbaserat försvar. Det är fortfarande bara luft eller en vision." "Varför just 30 mil på en dag?" "Reglementerad utrustning är en floskel som återkommer hela tiden." I taktiksalen på Hemvärnets stridsskola duggar domarna tätt över ifrågasatta formuleringar i förslaget till ny taktisk

målsättning för hemvärnsinsatskompaniet. Ett 15-tal hemvärnsinsatskompanichefer har läst och analyserat texterna för bataljon, pluton och insatskompani.

Insatskompaniet är så nytt att vare sig TOEM-författarna eller insatskompanicheferna själva hängt med. I papperen står både insatskompani och insatskompaniledning. Kapten Jan Berglund, Sörmland:

– Rikshemvärnschefen borde ge en klar order, nu får jag leva med strulet ett år till.

En stötesten som gruppen snabbt identifierar är att förbanden har för lite transportkapacitet.

Men major Max Magnusson som leder seminariet påminner om att dokumentet genererar ett antal listor på utrustning och en personaltabell.

– Ni får tänka fritt, det är nu ni har chans att påverka.

Gruppen dömer då ut 30-bilen – vem gjorde försök med

den? – och klämmer till med en extra tretons kylbil.

LIVLIG DISKUSSION

En skadad ska tas bort från stridszonen och ges hjälp på ett tryggare ställe, inte på skadaplatsen som det står nu, säger kapten Olle Svensson, Norrbottensgruppen. Han har som de övriga en förkrossande detaljkunskap efter ett långt yrkesliv i armén.

Idén att insatskompaniet i hemvärdet ska kunna leda vilka andra förband som helst leder till en animerad diskussion. Jan Berglund förkastar helt tanken. Det räcker att leda plutoner ur hemvärdet, anser han. Kollegorna Jan Söderlund, Östergötland och Kjell Corshammar, Kronoberg hävdar tvärt emot att andra förband går att till exempel marschleda och att allt inte handlar om stridsituationer.

– Sannolikheten för att ni får leda en stridsvagnspluton är liten, och vi kommer alltid att missa något, säger överstelöjtnant Bengt Gustafson, utbildningschef på HvSS.

EN TANK PÅ GRÄNSEN

De församlade kaptenerna och löjtnanterna är från brigaderna vana vid ledningsettor och ledningstvåor och vill gärna ha in det i TOEM. Ledning under förflyttning kräver fordon och fler 180-stationer. Varför den taktiska rörligheten ska vara just 30 mil på ett dygn var det ingen som direkt visste, men man enas till slut om att det är ett ganska bra värde – även om det är på gränsen att en tank räcker.

Fullständig sanering från radiak, C- och B-stridsmedel kan inte plutonen göra, bara kompaniet, anser den här expertgruppen och någon påpekade också att plutonen inte har möjligheter att rena vatten.

Uppgiften "ta och bevaka" skyddsobjekt vållade mycket diskussion. Ribban för hemvärdet är en motståndare i form av

sabotagegrupp upp till plutons storlek och "ta" blir då för svårt för hemvärnsplutonen.

– Allt måste inte utredas i detalj i TOEM, vi har utbildningsanvisningarna också, säger Max Magnusson.

FICK MOTHUGG

Någon vill syna avtalsorganisationernas monopol på vissa befattningar men fick mothugg av andra som sa att huvudsaken är att kompetensen finns i förbandet, sen uttyttas den av chefen på bästa sätt ändå.

– Börja nu inte tafsa på organisationernas ansvar utan försök få det här att fungera, vi ändrar inte på P-tabellen nu, sa Max Magnusson.

Av uppgifter och förmågor i TOEM följer mängder av utrustningslistor. De är nu detaljgranskade av användarna på fältet. Den lätta sovsäcken dömdes ut av kapten Hans Karlsson, Kronoberg.

– Den duger att ha som underlag på badstranden. Vi måste ha grejor som gör att ett förband från syd kan överleva och verka i minus 30 grader.

INGET ÅKERI

Om förplägnad finns mycket kunnande bland kompanicheferna, som ville lägga till elverk till koket och en vattenpump och visste att skärmaskinen utgick av hygieniska skäl redan på 1990-talet.

Skivare, fax och kopiator är ett måste på förbanden i dag sa Jan Berglund och en extra motorsåg sköt någon in, men det blev för mycket för Bengt Gustafson:

– Vi kan inte ha ett åkeri för att forska omkring allt detta. Det blir ett dilemma med all denna materiel.

Dock vill Jan Berglund ha några par snöskor till sitt kompani och vi får se om han får som han vill.

TEXT & FOTO:
ULF IVARSSON

Bra delaktighet i dokumentet

■ En av insatskompanicheferna är Christer Nilsson, Västerbottensgruppen. Han säger att seminariet är en bra idé.

– Viktiga saker som vi inte är nöjda med kommer upp på bordet när vi arbetar oss igenom

TOEM, utbildningsanvisningar och materiellistor.

En arbetsgrupp för insats där Christer Nilsson ingår har under senaste året tagit fram ett koncept för utbildning av insatsplutonerna.

– En massa erfarenheter finns samlade här och det är bra att hela riket finns med i form av dessa engagerade och seriösa kollegor, säger Christer Nilsson.

Blir TOEM realistiskt?

– Jag hoppas det, men fordon frågan är inte klar och det är en nyckelfaktor. Transportkapaciteten inklusive förflyttning av hundarna måste ordnas.

Det provisoriska TOEM som gällt sedan 2003 vill inte Christer Nilsson kritisera, men det kom inte direkt underifrån.

– Det här är ett modernare sätt att arbeta och vi får en bra delaktighet.

Kapten Christer Nilsson, Västerbottensgruppen:

– Vi ska visa upp hemvärdets goda sidor för svenska folket.

FOTO: ULF IVARSSON

Bra KFÖ vid Angermannabataljonen

– men deltagarantalet blev knappt 50 procent

■ Angermannabataljonen har den gula ledartröjan när det gäller att utveckla KFÖ- metodiken inom hemvärnet.

Det konstaterade chefen för Västernorrlandsgruppen, överstelöjtnant Bengt Kristiansson när han inför de dryga 200 deltagarna uppställda på före detta I 21:s kaserngård i Sollefteå sammanfattade den genomförda veckolånga övningen i början av maj.

– Ni har haft en mycket bra övning med ett stort engagemang och jag har inte sett en enda mungipa som pekat nedåt. Övningen hade dock blivit ännu bättre om fler av bataljonnens personal hade valt att delta. Nu hamnade deltagarantalet på knappt 50 procent, påpekade Bengt Kristiansson.

Angermannabataljonens uppgift under övningen var att förhindra alternativt försvåra sabotage mot viktiga anläggningar för landets elförsörjning samt skydda Långsele flygplats.

Även Angermannabataljonnens chef, överstelöjtnant Sven-Erik Söderin är nöjd

– För att vara första gången vi genomför förbandsutbildning i bataljons ram fungerade det riktigt bra tack vara att vi använde den gamla fina KFÖ-metodiken. Visst finns det lite gnissel i maskineriet, men det kommer vi nu att åtgärda.

Angermannabataljonen var näst först i Norrland med KFÖ inom hemvärnsförband. Först ut var några månader tidigare en bataljon i Västerbotten.

Övningen besöktes av både rikshemvärnschefen, brigadgeneral Roland Ekenberg samt chefen för Norrbottens regemente, överste Jan Mörtberg.

TEXT & FOTO:
UNO GRADIN

Pompa och ståt i Kungsbacka

■ Lördagen den 12 maj var det militär uppvisning på torget i Kungsbacka.

Den norra hemvärnsbataljonen i Halland hade lagt ner mycket tid och resurser för att göra dagen så intressant som möjligt för allmänheten.

Hemvärnets musikkår från Halland spelade upp med pompa och ståt. Under två timmar kunde nyfikna Kungsbackabor

lyssna till pampig musik från trummor, blås och slaginstrument. Fanförrare marscherade in på torget under musikkårens framförande av Hallands regementes marsch. Hemvärnet visade upp sig på torget med terrängbil 20, sjukvårdstält med fingerade personskador som duktiga sjukvårdare omhändertog.

TORGRY PERSSON

Reklamfilm för hemvärnet

■ En ny reklamfilm om hemvärnet produceras av Bohus-Dalgruppen. Filmen ska vara klar i mitten av augusti och kostar 70 000 kronor.

Användningsområden är

sändning i SVT:s Anslagstavlan och en längre informationsfilm om 5–8 minuters längd.

Filmerna ska också gå att visa på hvförbandens webbplatser.

Tidningen byter titel

■ Namnet på denna tidning anpassas till förändringarna i övrigt. I utgivningsbeviset kommer i fortsättningen att stå: **Hemvärnet. Tidning för hemvärnet/Nationella skyddsstyrkorna.**

Direktutbildningen i Kiruna ställs in

Det blev inga dramatiska nedskärningar i utbildningen för hemvärnet med anledning av den krisplanering högkvarteret krävde av förbanden i början av året.

■ I stället för minus 25 procent på rörliga medel handlar det nu om tre procent eller drygt fem miljoner kronor. Rikshemvärnschefen har bestämt att slopa försöken med direktutbildning i Kiruna. Det är tveksamt om utbildningen skulle ha genomförts ändå, eftersom antalet sökande var i underkant. De som antagits har erbjudits att genomföra utbildningen i Östersund i stället.

Hemvärnets stridsskola får minska verksamheten med 1,5 miljoner kronor.

– Beläggningen är lägre än vi budgeterat så det händer inte så mycket på kort sikt. men vi ligger rätt tajt nu och det får inte inträffa så mycket mer, säger

ekonomichef Hans Wester.

De rörliga kostnader som kan fungera som dragspel i ekonomin är dagersättningar och kurspremier.

På hemvärnsbataljonernas hemortsutbildning tas totalt 2,1 miljoner kronor. Dessutom måste några utbildningsgrupper trimma sina kostnader. På papperet ser det värst ut för Dalregementsgruppen som får ta bort 400 000 kronor.

– Vi vidtog omedelbara åtgärder så snart vi fick signalerna från högkvarteret och det här kommer inte att drabba hemvärnssoldaterna, säger chefen för gruppen, överstelöjtnant Mikael Lundin.

ULF IVARSSON

Åsa tar parti för hemvärnet

Det är inte klokt att man bara får ersättning som sjuk när man är frisk och deltar i hemvärnet!

Ilsket debattinlägg från missnöjd hemvärnssoldat? Nej, genomtänkt uttalande av socialdemokratiska riksdagsledamoten Åsa Lindestam. Hon är initiativtagare till det möte om hemvärnet och frivilligorganisationerna som arrangeras i riksdagen i höst.

■ Socialdemokratiska riksdagsledamoten och ledamoten i försvarsutskottet Åsa Lindestam skjuter skarpt för hemvärnet.

– Hemvärnet behövs men används lite med vänsterhanden. Bland annat gäller det ersättningsfrågorna. Jag ser mycket positivt på hemvärnets roll i samhällsfunktionen. Verksamheten skulle kunna utvidgas så att man också får bättre betalt för arbetet. Det där ska jag göra något åt!

Sagt och delvis redan gjort. I höst blir det en så kallad hearing i riksdagen om hemvärnet och frivilligorganisationerna. Det är främst Åsa som tagit initiativ till den. Därför ville vi höra lite mer om hennes syn på försvaret i allmänhet och hemvärnet i synnerhet. Så vi besökte henne i hennes rum hos socialdemokratiska riksdagsgruppen i Riksdagen.

51-åriga Åsa Lindestam är från Söderhamn. Hon är heltidspolitiker och riksdagsledamot sedan 2002. Tidigare var hon fritidspolitiker vid sidan om jobbet som rektor för ett rektorsområde i Söderhamn med fyra skolor, fem förskolor och 120 anställda.

DRIVER PÅ

– Jag var själv kommunpolitiker

– Vi får se vad som kommer ut av träffen i höst, säger Åsa Lindestam. Det kanske blir så att lagar måste ändras så att pengarna kommer kan ge hemvärnet en utvidgad verksamhet.

FOTO: BENGT PLOMGREN

1996 när F15 i Söderhamn skulle läggas ner så jag vet hur ett försvarsbeslut kan slå mot en ort. Men jag vet också att det kommer en ny tid och ett nytt tänkande efter sådana nedläggningar. Vi måste ju också inse att hoten inte längre kommer från de håll vi trott.

Hennes parti satt i regeringsställning vid det stora försvarsbeslutet i december 2004. Nu är man sedan nio månader i opposition.

– Men i praktiken skiljde sig uppfattningarna inte så mycket mellan partierna då, tack vare ett grundligt arbete i försvarsberedningen. Nu däremot så verkar det som alliansen driver på för att vår insats i Afghanistan ska bli både större och tidsmäs-

sigt längre än vad som var planerat. Det känns som en farlig upptrappning.

Under våren har hon i rollen som ledamot i försvarsutskottet besökt Kosovo.

– Jag hade varit där tidigare. Nu kändes det renare och stabillare.

Hon skulle också vilja besöka Afghanistan.

– Ja, och min klara uppfattning är att vi absolut ska vara där. Men hotbilden är mycket orolig.

ALLT JAG KAN

De försvarsanknutna besöken i Sverige ger en annan sorts hotbild. I mars besökte hon Övertorneå och Lapplandsjägarbataljonen där. Hon skriver på sin blogg: bilden var samstämd – varför ska vi behöva betala för att arbeta åt staten och varför finns tanken att vi ska lämna in vårt vapen när det är mil och mil mellan hus och hem och våra tränings- och övningsfält?"

Hon avslutar den rapporten med "All heder åt er! Jag lovar att göra allt jag kan!"

– Ja och det menar jag verkligen. Hemvärnet skulle kunna ha en mycket större roll än i dag inom till exempel gränsfrågor och tullfrågor. Vi vill ju inte ha in smuggelsprit, narkotika, pro-

stitution och människohandel. Men där är vi tyvärr väldigt naiva i vårt tänkande. Vi måste i stället på allvar kliva in i den nya hotbilden. Det är där jag tror att hemvärnet kan få en mycket större roll än i dag.

Hon pratar om att utveckla det kustnära försvaret och att vi inte bara ska ha styrkor som agerar internationellt. Hon funderar över den omdiskuterade frågan om förvaring av nyckeln till patronlägeslåset.

– Ja det är en knepig fråga, men jag förstår inte varför man skulle råna en hemvärnssoldat.

– Vi borde ha satsat mer på hemvärnet, har hon sagt i några tidningar.

Nu går hon steget längre när vi rundar av samtalet.

– Det finns starka lobbygrupper i riksdagen. De borde ni använda mycket mer!

Åsa Lindestam har i alla fall lobbats i riksdagen för att det nu till hösten blir en hearing om hemvärnet och frivilligorganisationerna.

– Jag pratade med mina kamrater i försvarsutskottet om detta och vi tog sedan beslutet. Det ska bli intressant. Det är ju helt klart att hemvärnet kommit i kläm i den nya inriktningen av försvaret.

BENGT PLOMGREN

Vi får leva med pistoler och ak 4:or

■ Automatkarbiner är ett problem för soldater med korta armar. Men hemvärnet får ett antal ak 4:or med justerbara kolvar så snart pengarna finns.

Många kvinnor bland avtalspersonalen gillar inte den tunga ak 4:an och frustrationen att vara med i hemvärnet men inte nå fram till avtryckaren är stor. Detta är i hög grad en jämlikhetsfråga.

– Jag har sett soldater med så korta armar att de helt enkelt inte kan skjuta med automatkarbin, säger major Tommy Lacandler på hemvärnets stridsskola.

Inriktningen är nu att FMV ska få ett uppdrag att modifiera ett visst antal ak 4B men i skrivande stund är inte finansieringen löst. De nya kolvarna kommer att tillverkas i ett be-

gränsat antal exemplar för personlig tilldelning. Det blir alltså troligen en justerbar kolv med ett antal lägen.

Ett lättare enhetsvapen har försvunnit ur materielplanen. Den nya automatkarbin 5 C räcker inte till hemvärnet. För överskådlig tid kommer därför hemvärnet att ha ak 4B och pistol m 88 som handeldvapen. Pistoler fördelas inte utan ut-

Icke dödligt vapen. Pistolattrapper kommer att finnas som övningsattrapper på utbildningsgrupperna.

bildningsgrupperna kommer att få ett antal m 88-attrapper.

TEXT & FOTO: ULF IVARSSON

Lapplandspluton larmstyrka i Cold Response

En insatspluton från Lapplandsjägargruppen fungerade väl tillsammans med norska förband.

■ I början av mars i år deltog återigen en svensk hemvärnspluton i övningen "Cold Response" i norra Norge. Insatsplutonen kom detta år från Lapplandsjägargruppen (G 66) och ingick i ett norskt hemvärnskompani. En förstärkt ledningsdel från insatskompaniledningen i G 66 har tillfogats för att underlätta frågor kring underhåll, språk och andra delar viktiga för samverkan.

– Det känns ovanligt bra att få privilegiet att leda en fullständig pluton för en gångs skull, säger plutonchefen. Han syftar på det faktum att de ordinarie övningarna i bästa fall når upp till 50-75 procents deltagande.

Huvuduppgiften för den svenska plutonen blir att agera larmstyrka för det norska förbandet. Samtidigt ska man vara beredd att rycka fram och gruppera i en by längre österut i Målselv-dalen.

SOM I KOSOVO

Det läge som råder i området kan närmast liknas vid en fredsframtvängande insats i syfte att fastställa rådande gränser mellan två stater och att skydda minoritetsgrupper i området. Inte helt oliket de uppgifter som våra utlandsstyrkor ställs inför i till exempel Kosovo. Än starkare blir den parallellen när plutons första uppgift kommer: In-

Vägspärren verkade inte bemannas av mer än en grupp motståndare.

FOTO: IPLUT CR07

grip mot misstänkt vapensmuggling i området. När en grupp ur plutonen överrumplar de misstänkta vapensmugglarna öppnas eld mot dem och svenskar har inget annat att göra än att besvara elden i enlighet med ROE, Rules Of Engagement. Det hela slutar med att en av smugglarna dödas och en skadas. I detta läge går en norsk stridsdomare in, avbryter övningen och gör en kort utvärdering av momentet. Det konstateras snabbt att risken för att någon i den svenska enheten hade skadats eller dödats är stor, den tunna plasten i bandvagn 206 skyddar inte så bra mot finkalibrig eld.

ERFARENHETER UTBYTS

Under övningen underställs en norsk sambandsgrupp och en

sjukvårdsgrupp svenskarnas befäl. Norrmännens materiel är i vissa fall modernare, exempel på detta är kaminer som kan bränna diesel, fotogen eller ved och Goretex-uniformer. Norrmännen i sin tur ser med viss avund på våra aimpointsikten och det faktum att vi har bättre understödsvapen. Sjukvårdsgrupper liknande de norska med ambulanser och krigsplacerade sjuksköterskor och läkare vore ju definitivt ett stort lyft för det svenska hemvärdet.

Norrmännen får full ersättning för sin tjänstgöring. Ett intryck är också att hemvärnssoldaternas status i Norge är mycket högre än vår i Sverige.

Många av de svenska soldaterna tar i kritisk anda upp frågan om central förvaring av va-

penlåsnycklarna när rikshemvärnschefen kom på besök, men han visar inga som helst tecken på att vilja diskutera saken mer ingående med de upprörda hemvärnssoldaterna och diskussionen avbryts av chefen G 66, Magnus Ståhl.

AVSLUTNINGSNUMRET RÄDDAR

Under övningens sista dag är plutonen på väg mot en bro över Målselv med uppgiften att ta och rensa denna från möjliga motståndselement. Under marschen överraskas fordonskolonnen av eld från en vägspärr. Plutonchefen beslutar att framrycka och ta denna vägspärr som inte verkar bemannas av mer än en grupp motståndare.

Detta avslutande moment med strid uppskattades särskilt av Kiruna-gruppen som vid det här laget arbetat upp ett rejält sug efter lite stridskänning.

– Hade det inte varit för striden vid bron vet jag inte vilket betyg övningen hade fått av mig, säger en av soldaterna i gruppen under befäl av den rutinerade gruppchefen Håkan Lahti. Håkan tillsammans med sin bror Bengt, som även han är med på övningen, utgör de som av vissa i Kiruna skämtsamt kallas "bröderna ring så krigar vi" med gedigen bakgrund i hemvärdet.

JOHAN SIIKAVAARA

Ombudsman och hemvärnsdag – rådets propositioner till tinget

■ Det blir två propositioner till rikshemvärnstinget. Den ena om firandet av en årlig hemvärnsdag, den andra om att permanenta tjänsten som hemvärnsombudsman.

I frågan om hemvärnsombudsmannen, som i det ursprungliga förslaget kallades generalsekreterare, var organisationen kluven vid 2005 års ting. Även i år finns motståndare.

re. Livgardesgruppen motionerar om att lägga ned funktionen. Men rikshemvärnsrådet vill ha kvar sin ombudsman av flera skäl. Han fungerar som ett stöd för de regionala vice ordförandena. Han tillvaratar rörelsens intressen i det dagliga arbetet på riksnivå.

Allt som har med rikshemvärnsrådet och tingsförberedelser att göra sköts med större

precision. Hemvärdet har blivit mer synligt i högkvarteret och på förbanden, heter det i propositionen.

70-ÅRSJUBILEUM

Vidare håller ombudsmannen ordning på remisser och arbetsgrupperna i rådet. Rutiner kring kallelser, underlag och protokoll flyter bättre än tidigare.

70-årsfirandet förbereds av

en arbetsgrupp bestående av Mats Jonsson, Roland Svensson, Carl-Göran Westlin och Krister Willén. Jan Ekström, Anderstorp kom med idén till hemvärnsdagen. Han tycker att hemvärdet är något att vara stolt över. Och menar att om vi har en dag i almanackan som heter väffeldagen kan vi även ha en hemvärnets dag 29 maj, dagen för riksdagsbeslutet.

Skarpt uppdrag i marin miljö

■ Göteborgs hemvärn med chefen för skärgårdsbataljonen, major Lars Olsson i spetsen ansvarade under det stora örlogsbesöket i Göteborg mellan den 10 och den 14 maj för säkerheten. Tillsammans med bland annat soldater från det Göteborgsbaserade Säckompani Sjöur Marinbasen, Bassäk vid F 7 och militärpolis från K 1 bevakades en avsevärd landyta av Göteborgs hamn. På vattnet patrullerade stridsbåtar.

"Ambitionsnivån bland de medverkande hemvärnssoldaterna är hög", berättar Olsson för Hemvärnets reportageteam, "och väldigt många ur hemvärnsförbanden har velat vara med". Ändå har, i omgångar, fler än 200 soldater varit tjänst under dessa dagar. Själv var han grupperad vid staben på HMS Carlskrona medan ställföreträdaren kapten Robert Kartler fick agera operativt.

Samarbetet med värnpliktiga ur elitförband har gått utmärkt så löjtnant Reine Kroon vid Säk-

Ett stridspår med skarp bevakningsuppgift: fänrik Inge Österberg ur Askim-Frölunda hv-kompani, Göteborg Södra hv-bataljon samt furir Niclas Damberg, Borås, mc-ordonnans vid Elfsborgsgruppen upprätthåller säkerheten kring Royal Navys amfibiestridsfartyg HMS Albion i Göteborgs Frihamn.

kompani Sjö. "Alla är likvärdiga i uppträdandet". Hemvärnets status stiger.

1 800 PORTIONER PER DAG

Stödorganisationen, också den hemvärnsbaserad, hade att utspisa hela styrkan. Kaptenen Anders Pedersen vid Elfsborgs-

gruppen, nu chef för förplägnadstjänsten, kunde stolt meddela att man producerat uppemot 450 matportioner fyra gånger per dag. Två arbetslag var igång mellan 06.00 och 22.00 med avlösning mitt på dagen – om tiden tillät. Inte att förglömma "nattapåsen" med

mat som varje soldat i nattlig tjänst hade att botanisera i under hundvakten.

Stridsparen, i patrull dygnet runt, fick en duvning i hur det är att inom ramen för skyddslagen hantera ett skarpt läge. Dessutom kommunicera med ett stort antal besättningar, från Kanada till Turkiet. Samverkan med polisen var legio och som just i Göteborg, genom chefen för Elfsborgsgruppen, överstelöjtnant Bert-Erik Pousar, har utvecklats till rutin. Noteras kan att just när Hemvärnets team var på besök beställde polisen hundra extra matportioner. Beredskap fanns om polisen skulle behöva göra en bredare insats vid lördagens förväntade motdemonstration i Göteborg.

Den Nato-ledda Nobel Mariner 2007, övningen med fler än 80 fartyg och 10 000 sjömän/-soldater blev också ett kvalificerat test för svenska hemvärnsförband och värnpliktiga.

TEXT: LARS BRINK

FOTO: JOACHIM BRINK

Nu finns verktyg för att leda förändringar

■ Organisationskonsulten Björn Pettersson verktyg "Leda förändringsprocesser" har nu på prov införts på bataljonschefs- och kompanichefskurserna på Hemvärnets stridsskola. Projektet har även hjälpt till vid sammanslagningar av bataljoner i Upplands- och Västmanlandsgruppen.

– För att lyckas väl med en omorganisation måste man involvera all personal, även i utbildningsgrupperna, säger Björn Pettersson.

Omkring 150 individer har utbildats i budskapet i den första fasen. Sex utbildningsförsök på HvSS och en pilotstudie har genomförts.

– Hemvärnet har en enorm styrka i frivilligheten och yrkeskunnandet. Men just därför ställs också höga krav på cheferna när man gör om, säger Björn Pettersson.

På jobbet biter man ihop där-

Konsulten Björn Pettersson överlämnade en cd-skiva med sin mall för hur man får alla med på tåget i omställningen.

för att man är beroende av lönekuvertet men i hemvärnet slutar den som känner sig utanför.

– Och kanske helt i onödan på grund av att arbetet bedrivits på ett mindre bra sätt, säger Björn Pettersson, som fått kom-

mentarer som "tänk om jag vetat detta innan vi började omorganisera oss".

Hemvärnet är unikt också genom det demokratiska tänkandet som genomsyrar alla nivåer.

– Varför inte koka ihop ett "baskrav ledarskap" med det demokratiska instrumentet. Kombinationen kan bli en framgångsfaktor, det här har jag frågat efter länge, säger Lars-Erik Cederlöf, revisor i rikshemvärnsrådet och kompanichef i Kalmar- och Kronobergsgruppen.

Han menar att omorganisationer kräver en annan typ av ledarskap.

– Jag ser bristerna hos mig själv och andras i ljust av det här verktyget vi fått. Det här kan bli en kioskvältare.

Trots att det finns en enorm mängd litteratur i området har Björn Pettersson lyckats med konststycket att komprimera

hela materialet till ett tiotal sidor i ett kompendium. Då ingår både en teoridel och ett handledaravsnitt. Ett program i 17 punkter vägleder de ansvariga när förändringen ska förankras.

– Problemet har varit att smälta av ett stort ämne till några sidor. Men jag kände att det var nödvändigt att skriva på en nivå som gör det användarvänligt för större delen av målgruppen, säger Björn Pettersson. En dag räcker för att skapa en användbar plattform. Frågetecknet är kompetensen i utbildningsgrupperna.

– Jag skulle önska att utbildningsgrupperna hade någon som kunde lära sig instrumentet.

Verktyget har tagits fram på uppdrag av rikshemvärnsrådet som en del i dess arbete med att stödja och utveckla hemvärnets personal och chefer.

ULF IVARSSON

Aros övar, prövar och delegerar

Aros bataljon är ett exempel på att snabba sammanslagningar kan gå bra om man använder sig av rätt metoder.

■ Aros hemvärnsbataljon är en blandning av kompanier i både Västmanland och Uppland med stora avstånd och olika kulturer. Major Jan-Olof Johansson fick ta sig an uppgiften eftersom han lyckats så bra med sammanslagningar tidigare. Det ansågs vara en fördel att ta en person som kom utifrån.

– Jag blev erbjuden att bli bataljonchef i januari 2006 och tog det eftersom jag tycker det är kul att utveckla både människor och organisationer.

Det svåraste är att hitta de bästa cheferna och helst inte tappa bort de som måste kliva av chefsbefattningar. Med rådets hjälp bildades arbetsgrupper som intervjuade kandidaterna.

– Det går till på samma sätt som när du anställer medarbetare på en civil arbetsplats. Det är sämre att försöka kvotera in cheferna.

KANALISERA ENERGIN

Tyvär var det så bråttom att bilda den nya bataljonen att Jan-Olof fick överge sin ursprungli-

Jan-Olof Johansson valde hemvärnet för att slippa repövningar i Boden, då frun fick ta semester för att ta hand om barnen. Nu är han lokal guru på omställningar.

ga plan att kartlägga och analysera och i lugn och ro lära känna personalen. I stället fick han agera direkt då gruppen redan bestämt tidplanen.

Lyckligtvis fick han i april hjälp av rikshemvärnsrådets konsult Björn Pettersson och ledarskapsläraren på HvSS, Jan Svensson.

– De blev ett bra stöd när det gäller att ta fram de individuella behoven. Jag fick fokus på policyn för bataljonen på förslag av en plutonchef.

För Jan-Olof, som jobbar som projektledare i bioteknikbranschen var metoden inte ny.

– Budskapet är att arbeta i grupp och kanalisera energin så att man får ett gemensamt arbete åt samma håll.

– Mitt första mål var att hålla ihop kompanier och plutoner och jag var med på varenda stämma. Sen tog jag in utbildningskort på cheferna, deltog i alla övningar, observerade, testade och satte namn på vissa nyckelbefattningar.

ÖVER GRÄNSERNA

Vidare lokaliserades några yngre krafter som fick lösa specialuppgifter och driva egna uppdrag. En duktig bilkårist fick till exempel ansvaret för transportdelen. Tjänstegrenarna har hjälpt till och jobbat över bataljonsgränserna. Ett par välutbildade lottor kom tillbaka.

Jan-Olof har haft stor nytta av

medinflytandet även om han hellre jobbar med inofficiella kanaler.

– På råd och stämmor är det mer eller mindre uppslutning och i det fallet är det stor skillnad på södra Uppland och norra Västmanland. I södra delen av bataljonen är man inte van vid föreningsverksamheten och jag tycker att systemet blir trögt om de valda inte kommer. Informella möten med staber och förband ger bättre resultat.

Hur skapar man förbandsanda i den här bataljonen?

– Med gemensamma normer och värderingar, bra övningar och genom att låta chefer och personal växa och ta ansvar.

– Vi har haft utvecklingssamtal med chefer som personalbefälet följer upp. Vi har en egen hemsida på gång. Vi ska lära känna varandra, öva, pröva och delegera. Jag har fått ett kanongång av kompetenta medarbetare, så själv tänker jag bara jobba hälften så mycket 2008 men kvaliteten ska ändå bli bättre.

TEXT & FOTO:
ULF IVARSSON

Fina vandringspris på spel i ungdomstävlingen

■ I slutet av augusti anordnas rikstävlingen för ungdomar på HvSS. Då får lag från hemvärnet, försvarsutbildarna och frivilligorganisationerna testa sina kunskaper i tio olika moment.

– I stort sett är det samma upplägg i år med några små förändringar. Jag har funderingar på ett mörkermoment men det är inte säkert att det blir av. Vi tänker inte ändra för mycket på ett vinnande koncept, säger Max Magnusson, ansvarig för tävlingen på HvSS.

Förra året fick tävlingen bra betyg i den utvärdering som lagledarna gjorde.

– Resultatet var mycket posi-

tivt, två tredjedelar av lagledarna gav betyget fyra eller fem på en femgradig skala, säger Max Magnusson och tillägger att förra årets överraskningsmoment, bågskyttet, var extra uppskattat.

FJANTIGT

I fjol sattes sambandet på ett lite oväntat prov.

– Sambandsmomentet var lite spektakulärt. Laget skulle sätta ihop en radio och sedan skulle en av ungdomarna gå en snitslad bana med förbundna ögon med hjälp av instruktioner via radio. Många tyckte det var roligt även om en del tyckte det var fjantigt, säger Max Magnusson.

Löpstarka lag kan plocka mycket poäng i ungdomstävlingen.

FOTO: ANDERS KÄMPE

På spel står bland annat överbefälhavarens vandringspris till bästa svenska lag samt rikshemvärnschefens vandringspris för bästa flick- och pojklag. Även mixade lag deltar i tävlingen och slåss om chefen HvSS vandringspris.

Har du några tips på vad man ska träna på?

– I skytte, precisionskastning

och orientering skilde det ganska mycket mellan lagen och skytte är dessutom med i två moment. Är man duktig på att springa kan man tjäna poäng både i terränglöpning och orientering.

En inbjudan har även gått ut till Danmark, Norge, Finland, Lettland respektive Litauen som får delta med ett lag vardera.

Strid i bebyggelse ingen lek för officerare

Utbildningen i strid i bebyggelse ska bli likadan i hela landet. Officerare från utbildningsgrupperna fick själva öva i full stridsmundering under fältveckan på HvSS.

■ Hans Eriksson, Skaraborgsgruppen och Tommy Andersson, Södertörnsgruppen, har ingått i arbetsgruppen för strid i bebyggelse. I dag ska de agera instruktörer för en grupp sammansatt av befäl från de olika utbildningsgrupperna.

– Utbildningen i SIB spretar i dagsläget och man lär ut olika i olika delar av landet. Vi ska få fram ett underlag på hur man ska göra, säger Tommy Andersson.

Gruppen ska öva olika moment utanför byggnader. Ett antal containrar med fönster och dörrar markerade får agera kulliss.

– Vi lägger mycket tyngdpunkt på hund. Det gäller att samtrimma och skapa förtroendet mellan hundföraren och gruppen. När hunden inte arbetar följer ekipaget med ställföreträdande gruppchefen, säger Hans Eriksson, som lånat in hundförare från hemvärnet till alla moment.

Tanken är att hunden och hundföraren ska bli en integrerad del av gruppen även i SIB.

Den första övningen handlar om teknik. Hans Eriksson visar hur man ska passera en dörr. Med vapnet riktat mot öppningen går han i en halvcirkel runt dörren så att ingen ska kunna gripa tag i vapnet inifrån. Sedan blir det att krypa under fönster och hoppa över källargluggar.

VÄCKER MUNTERHET

Befäl får själva öva i full stridsutrustning och sedan kopplas en hundförare till gruppen. Särskilt hunden verkar uppskatta övningarna, att se husse krypa får den att bli på bushumör, fast den låter bli att skälla. Även bland officerarna väcker övningen en viss munterhet.

När alla fått upp pulsen är

Befäl från utbildningsgrupperna övar teknik under SIB-utbildningen på HvSS fältvecka.

det dags för övergång av korsning. Ettan i gruppen lägger sig ner och ser runt hörnet innan han sätter sig i knästående för att skydda gruppens övergång. När den första omgången är utplacerad springer andra omgången över samtidigt. Därefter övas sammanstöt, där gruppchefen kommenderar blixtlås bakåt.

Att hålla en övning för sina kollegor är inte alltid så lätt berättar instruktörerna. Tanken med att låta yrkesofficerarna själva öva är för att de ska se hur utbildningen kan gå till.

– Vi tar fram ett förslag på hur vi ska utbilda hemvärnet, sedan gör vi en avstämning för att se om utbildningsgrupperna tycker att vi är på rätt väg. Det brukar bli rätt många synpunkter berättar Tommy Andersson.

Mats Andersen från Elfsborgsgruppen, passar på att pusta ut på rasten.

– Praktiken måste man också hålla sig à jour med och det är viktigt att titta på soldatnivån. På Elfsborgsgruppen går vi efter Markstridsskolans reglementen, eftersom de är ganska omfattande måste vi i hemvärnet be-

stämma vilka delar vi ska välja ut och trycka på. Man kan inte öva allt, då måste hemvärnet bli en yrkesarmé.

LEDORD PÅ TAVLAN

På eftermiddagen var det dags att gå in i byggnaden för genomsök och rensning. Henrik Persson från Markstridsskolan visar på tavlan hur soldaterna förflyttar sig in i rummet. Ledord som "en sak i taget", "farlig riktning" och "jobba vägg" står skrivna på tavlan. Efter teorin är det dags att genomsöka magasinet. När det börjar sitta går gruppen över till rensa.

– En handgranat färdiga, en handgranat eld, säger gruppchefen efter att han gett order om att rensa.

Soldaten håller upp granaten så att gruppchefen kan se den, sedan ställer han sig med magen mot väggen och osäkrar.

– Spräng, färdiga, spräng eld.

Innan soldaten kastar tittar han snabbt in i rummet för att se att inget hinder finns innanför dörrkarmen. Orsaken till kontrollen är att det har hänt incidenter där skarpa handgranater studsat ut igen.

– Man måste kunna alla platser i gruppen. Teknikerna är i grunden så lätta så de är inga problem, det är när man ska tillämpa dem som det blir både svårt och roligt, säger Henrik Persson som har arbetat med SIB från 2001.

Vad är svårast?

– De metoder vi använder fungerar bra, det svåraste är att skilja på vän eller fiende, är det fred eller krig?

Jenny Luther är med för att visa genomsöka av byggnad med sin vita schäfer. Hon har en av tre godkända försvarsmakts-hundar och har genomgått kursen "sök i byggnad".

Gruppen tar sig fram till trappan. Jenny Luther släpper hunden som snabbt far iväg till övervåningen. När hunden hittat en människa stannar hon och börja skälla.

– De ska stanna på avstånd så de inte kan bli slagna av tillhyggen men de är så klart utsatta för handeldvapen, säger Jenny Luther.

Det finns även hundar som smyger in och markerar att det finns människor i byggnaden genom att ta en rulle de har runt halsen i munnen och springa tillbaka till föraren.

Björn Malmeström som arbetar med hundtjänst på HvSS tar upp några av nackdelarna. Man ska aldrig lita helt på hunden, det kan dessutom finnas flera fiender i byggnaden än den hunden markerar. Fördelarna är att gruppen får en förvarning och kan höja beredskapen eller "duellfaktorn". Annars blir det lätt att man sänker uppmärksamheten. Syftet med förevisningen var att visa utbildningsgrupperna att hunden kan bli en stor tillgång både i skog och bebyggelse.

TEXT & FOTO:
THERESE ÅKERSTEDT

Det behövs något mellan tillsägelse och vapen

■ Det nya utbildningspaketet för skyddsvakter används på försök i år och ska fastställas efter ett utbildningsgruppmöte på HvSS i slutet av november. Officerare från utbildningsgrupperna gillade vad de såg och hörde när de samlades till utbildningsfältövning på HvSS i slutet av maj.

Kapten Ulf Detterström i arbetsgrupp skyddsvakt visade de 63 bilderna och kommenterade svaren på det teoretiska provets 27 frågor.

VIKTIGT ATT FÖRSTÅ

Dessa kommer ursprungligen från ATS, armén taktiska stab och har bearbetats av hem-

värnsbefälet Odd Lind. Fortfarande finns en del formuleringar i svarsalternativen som behöver skrivas om.

– Det här ska inte vara någon examen i svenska, man ska inte behöva fundera över vad som menas, sa Ulf Detterström, som jobbat med skyddsvaktutbildning sedan 1991 och arbetar på Livgrenadjärgruppen i Linköping.

Försvarsjurist Göran Olsson som fanns på plats håller med om att det ibland av pedagogiska skäl kan vara nödvändigt att översätta krånglig juridik till vardagssvenska.

Ett inslag i fältövningen som uppskattades mycket av de 60-

Batongteknik. Anders Schelin, Krag och Rickard Karlsson Upplands- och Västmanlandsgruppen tyckte uppskatta närstridsövningen.

talet deltagarna var utbildningen i batongteknik och handfängsel. En snabbenkät till de närvarande tyder på att detta långtifrån övas av alla grupper.

– Vänlighet är en bra grundinställning och sen behövs något mellan en tillsägelse och vapen, säger Göran Olsson, medan han ser på hur deltagarna pucklar på varandra under äppelträden på HvSS.

Kapten Johan Sjölin från Karlberg undervisar om hur viktigt det är att kunna växla mellan blixtsnabb energi och lugn och slå på rätt kroppsdel beroende på situationen. Gäller "laga befogenhet", ja, då ska man slå mot stora muskelgrupper. Mot huvud och nacke enbart vid rent nödvärn, eftersom slagen kan vara direkt dödande.

TEXT & FOTO: ULF IVARSSON

Här tränas att utöva makt

■ Fältövningen blev det officiella startskottet för, som norrmännen säger, träning i maktutövning. Detta sker med hjälp av den filmskjutbana som installerats på HvSS och är det första exemplaret i Sverige. Inom några år kan varje utbildningsgrupp ha sin egen anläggning. I Norge har man hunnit med att examinera 5000 soldater på detta sätt.

– Målet är att lära soldaterna tillämpa nödvärn, kunna utläsa hotbilden och att kunna återberätta händelseförloppet med egna ord, säger löjtnant L-G Bergström innan han sätter igång spelet.

Figuranterna måste vara skådespelare. De får inte hetsa upp skyddsvakten för mycket och inte heller uppträda för snällt – då går budskapet inte fram.

Till fältövningen hade lärare på HvSS klätt ut sig till jägare, förvirrad orienterare, sabotör och fyllo. Med stor inlevelse lyckades de få upp pulsen ordentligt i skjutältet.

– Det här var inte lätt. Jag hamnade i en slags förhandling, sa major Mats Andersen från Elfsborgsgruppen, som dock lyckades freda sig mot en anfallande knivman.

– Jämfört med det traditionella vaktprovet ger det här extremt mycket bättre träning men det är samtidigt tidskrävande.

Kollegan Johnny Rösth från Fältjägargruppen håller med.

– Jag ser fram mot att få en sån här till gruppen. Jag sköt vaktprovet första gången 1976 och har aldrig varit med om något liknande.

VILKEN GREJ!

Två generaler tittade på när utbildningsgruppernas officerare svettades i det varma skjutältet. Förutom hemvärnets egen högste chef även Anders Brännström, toppnamn i armens taktiska stab.

– Vilken grej, det här med levande mål ger en helt annan dy-

namik än de förinspelade scener vi haft förut. Jag ser fram mot att ha många tusen hemvärnssoldater som utbildats på detta sätt.

Nöjd var också skolchefen Torsten Hallstedt:

– Det är en stor glädje för mig att få lansera anläggningen här på skolan.

I en nära framtid ska han själv gå skyddsvaktscurs för att veta mer vad han talar om.

TEXT & FOTO:
ULF IVARSSON

Se även sidan 34.

Hög puls. Posten ser på filmduken se hur den misstänkte betar sig och kan prata med honom.

Slottet behöver inte rivas

■ En ny undersökning av huvudbyggnaden på HvSS har gjorts med anledning av svamparmet från i våras.

Den nya rapporten utmynnar i att det förmodligen går att reparera de delar av byggnaden som skadats av hussvampen.

Efter oroande signaler från en

svampexpert kopplade ägarna, hemvärnsfonden och Stockholm vatten in en ny konsult. Denne kom fram till att angreppet på slottet är av ringa karaktär.

– Skönt, jag vill inte gå till historien som den skolchef som lät bränna ner slottet, säger Torsten Hallstedt.

Insatskompanier ger drag i rekryteringen

Insatsplutoner och insatskompaniledningar ersätts med rätt och slätt insatskompanier.

■ Alla bataljoner ska ha ett insatskompani. Förändringen beslutades av rikshemvärnschefen redan 2006 och aviseras i december. Övergången sker successivt och organisationen ska vara intagen senast 2009 eller så snart bataljonen rekryterat personal till två insatsplutoner.

I dag har bataljonerna som regel en insatspluton vardera och utbildningsgruppen sätter upp en insatskompaniledning som ofta leds av en anställd officer. Denna stab kan leda 2–5 insatsplutoner.

Av hemvärnets 60 bataljoner har 27 valts ut för att sätta upp varsitt insatskompani av sina insatsplutoner och befintliga insatskompaniledningar.

Så snart någon av de återstående 33 bataljonerna rekryterat soldater till minst två insatsplutoner får de också organisera ett insatskompani.

– Vi vet att de flesta nya går till insats så det borde inte vara något problem, det här är rekryteringsbefrämjande, säger rikshemvärnschef Roland Ekenberg.

I insatskompaniledningen har personalen olika kontrakt. En del ska göra 20 timmar, andra 60. Tidskravet, liksom antalet befattningar i stab och underhållsenheter ska ses över.

Bataljonschefen har full

handlingsfrihet med ett vanligt kompani, men begränsad med insatskompaniet, som är en rörlig resurs och kan underställas andra förband.

Ett skäl för insatskompaniet är att medinflytandet och personalvården fungerar bättre i ett sammanhållet förband under bataljonschefen. Det blir då lättare att få de unga soldaterna att gå över till vanliga kompanier när de lämnar insats.

För Försvarsmakten är det inte heller fel att kunna räkna in fler kompanier med hög förmåga i det nationella försvaret. Det är värt kostnaderna för extra fordon och annan materiel.

60 TIMMAR

Ett insatskompani behöver inte bara innehålla soldater som nyss muckat från grundutbildningen. Ett vanligt hvkompani kan förvandlas till insatskompani om att alla ställer upp på 60 timmar.

– Vi ska ha en bra mix av ålder, vanliga hvkompanier och insatskompanier annars löser vi inte uppgifterna över hela landet, säger Roland Ekenberg.

Ett vanligt hemvärnskompani som kan skydda och bevaka är därför lika efterfrågat som ett insatskompani.

ULF IVARSSON

Tjänstetecken till rådet

■ På förslag av Kjell Berggren i rikshemvärnsrådet ska ledamöterna och rådets anställda personal bära tjänstetecken m/59-94 med blå sköld till uniform m/87. Till fältuniform bär ledamöter en båge med texten "rikshemvärnsrådet" i svart.

Krigsfånge hedrades

■ Hemvärnets musikkår i Norrbotten spelade nationalsångerna och hemvärnssoldater bar kistan när ryske krigsfånge Alexej Matvejev begravdes på Arjeplogs kyrkogård. Han dog ensam under flykt på fjället för 62 år sedan.

Högvakt med far och dotter

Pappa Ronny Stamer i "lediga" och dotter Kim Stamer vid "visitation". FOTO: HANSEMAN CALÅS

Boxern Stina intog även hon enskild ställning vid visitationen utanför Armémuseum.

■ Vid pågående högvakt den 18 maj med Kalmar hvbataljon gick far och dotter samtidigt högvakt fast på skilda ställen. Pappa Ronny var stf patrullchef vid Drottningholms slott och dotter Kim var kanske ett snäpp finare. Hon var patrullchef vid Kungl Slottet. Med förbandet mot kungens slott trippade taktfast boxern och försvarshunden Stina, som knep många smilpoäng bland åskådarna.

HANSEMAN CALÅS

Redaktionen flyttar

■ Redaktionen har begränsat öppethållande under semesterperioden och flyttar vecka 25, 18–21 juni, tillsammans med rikshemvärnsavdelningen till FMV:s byggnad "Tre Vapen". Samma postadress, telefon- och faxnummer samt mejladresser gäller som tidigare. Besöksadressen är Banérgatan 62. Under vecka 25 kan det vara svårt att nå oss på grund av flykten. Reporter Therese Åkerstedt är ledig för annat arbete juni t o m augusti och kommer åter i september.

Försvarsministern till tinget

■ Rikshemvärnstinget inleds fredagen den 11 november klockan 12.45 av rikshemvärnschefen. Ombuden måste registrera sig före klockan 12.30. Tinget äger rum på Aronborg, Bålsta. Under lördagen talar försvarsministern och överbefälhavaren.

Glöm inte motionerna

■ Rikshemvärnsrådet har slutat vara tolerant mot sent inkomna motioner så i år måste de vara inskickade före den 1 juli för att behandlas av tinget. Mejla till mats.g.jonsson@mil.se

Motioner från enskilda accepteras inte. Motioner ska ta upp endast ett ärende och följas av hemvärnsrådets yttrande.

Skogsbrandflyget återinförs

■ Regeringen har bestämt att återuppta det statliga stödet till skogsbrandflyget med exakt de argument som motståndarna till stoppet använde när stödet drogs in. Beslutet gynnar Frivilliga flygkåren, som förser hemvärnet med flyg.

En ak4 borta

■ Endast en ak4 försvann från hemvärnet 2006. Överhuvudtaget är vapenförlusterna i Försvarsmakten nere på mycket låga nivåer. Tio pistoler rapporteras förkoma, men sju av dem var signalpistoler och en luftpistol. Historiskt har hemvärnet förlorat cirka tio vapen per år. Sedan patronlägesläsen sattes i har siffrorna rasat.

Utsikten är det inget fel på. Men piloterna på lågflygkursen har fullt upp med att läsa kartan och spana efter riktmärken på marken.

FFK flyger lågt men siktar högt

Frivilliga flygkåren är en viktig men ofta bortglömd resurs i hemvärnet.

**Med sina plan kan de samla in underrättelser från luften
och transportera personer och meddelanden både snabbt och säkert.**

TEXT & FOTO:
THERESE ÅKERSTEDT

■ Vi befinner oss på Skavsta flygplats i Nyköping där Frivilliga flygkåren varje år håller sex till sju lågflygkurser. I hemvärnet flyger piloterna på 50 meters höjd för att undvika upptäckt och kunna spana efter mål på marken.

Från start- och landningsbanan hörs dånet från jetmotorerna på de kommersiella flygplanen. Men planet vi ska flyga med är betydligt mindre, en lågvingad Piper Cherokee. Innan start går piloten Pontus Boman en runda runt planet för att kontrollera att allt är i sin ordning. I dag ska han lära sig att navigera på låg höjd längs en bana. Med är också instruktören Torbjörn Saltzman som har

varit utbildningsledare på lågflygkursen sedan 2003.

– Huvudsyftet är att kunna navigera på 50 meters höjd med god flygsäkerhet. Lägsta godkända höjd enligt Luftfartsverket är 150 meter och man måste ha särskilt tillstånd för att flyga så här lågt. För att kunna utföra uppdrag för hemvärnet krävs den här höjden. En av svårigheterna är att hålla en jämn nivå oavsett terräng och termik, berättar Torbjörn Saltzman.

BYTA SKALOR

Efter klartecken lyfter planet och med kartan i ena handen svänger Pontus Boman ►

"Herregud, jag följer ju fel streck, det blir inte lättare direkt."

in på den navigeringsbana han ska flyga. Det gäller att hålla reda på var han är och vilken karta han ska följa. I dag ska han använda två olika skalor för att lära sig byta mellan dem under turen.

– Dela på uppmärksamheten, jobba med kursgyro och riktmärken långt bort, instruerar Torbjörn Saltzman.

Det vackra vädret gör att det bildas termik och färden är stundtals rätt skumpig, blir det alltför obekvämt kan man gå upp en bit.

– Jag har hållit upp för mycket för vinden men ser brytpunkten, berättar piloten medan vi svänger för att komma på rätt kurs igen.

Alla planen måste passera vissa brytpunkter så har man missat en får man vända om.

– Martin Zäta passerar brytpunkt 1, meddelar Pontus Boman över radion.

Vi flyger fram med 100 knop, runt 185 kilometer i timmen och han har märkt ut på kartan hur långt han flyger på en minut. Men det gäller att även räkna med vinden. Om man glider av banan är det svårt hitta tillbaka, 50 meter över marken ser man inte så långt fram. Skogen och ängarna bryts upp av vattenmassor från sjösystemet Båven som glittrar i solen. Enstaka hus förstärker idyllen.

FÅR SNABBT KOLL

Motvinden har gjort att vi ligger tre minuter efter tidschemat.

– Herregud, jag följer ju fel streck, det blir inte lättare direkt, hörs från Pontus som dock inte hunnit för långt ur kurs och snabbt får koll på läget.

Skogen breder ut sig och det gäller att

hålla en stabil kurs över tassemarkerna när riktmärkena är få. Vi tar en lov runt några hästar som betar på en äng för att inte skrämma dem.

En bit bort syns en mast som inte är ut-satt på kartan, eftersom den är på samma höjd som vi flyger på gäller det att hålla ögonen öppna.

Plötsligt drar instruktören ner på gasen för att simulera motorproblem. Trädtopparna börjar närma sig när Pontus gör en 90-graders sväng mot en äng för en nödlandning. Jag hinner känna mig lite orolig innan gasen dras på igen och vi planar ut på rätt höjd.

– Kom upp så mycket i vinden det går, säger Torbjörn Saltzman som poängterar att det är viktigt att vara förberedd för alla typer av problem.

– Man ska kunna hantera maskinen även vid motorstopp. Man har inte många sekunder på sig att försöka få igång motorn och göra nödchecklistan, vi har så liten marginal till marken, tillägger han.

TA EXTRA HÖJD

En av piloternas uppgifter är att räkna hur många tvärstreck det finns på en liten bro. Pontus upptäcker tre och får godkänt.

– Du kommer lite lågt vid vissa ställen när du har mycket att göra, man kan ta lite extra höjd då, säger Torbjörn Saltzman.

Trots att vi har en lång bana att landa på övar piloterna som om banan är kort. Direkt efter hjulen nått marken bromsar vi in och svänger av.

– Viktigast är att man har rätt inflygningsfart, går det för fort är det svårt att landa där man vill, går det för långsamt kan man tappa lyftkraft. Deltagarna ska redan kunna landa på kort bana men det är bra att öva, förklarar Torbjörn Saltzman.

Kursen håller på i fyra dagar och i morgon som är sista dagen ska deltagarna flyga två och två utan instruktörer. Även om de hinner med mycket under utbildningen måste de fortsätta träna i sina egna län.

– Tyvärr är det för få kvinnliga deltagare, FFK ska ju spegla samhället men det har kommit fler de senaste åren. I de nya flygutbildningarna på gymnasienivå går det många tjejer, säger Torbjörn Saltzman.

Efter flygningen är det tillbaka till skolbänken för att rita in nästa bana på kartorna.

Torbjörn Bergström som tillhör Bohus-Dalgruppen gick med i FFK i oktober förra året.

– De är väldigt kunniga och säkerhetsmedvetna i min flygggrupp. Alla tycker det är roligt att flyga och har ett brinnande intresse. Man ska göra minst 20 tjänstetimmor i hemvärnet och det uppfyller vi med råge med flygningen. Vi övar två helger per år och har banor i vårt område som vi flyger på.

Vad är speciellt med att flyga för hemvärnet?

– Man ska försöka se så mycket som möjligt för att få en uppfattning om läget. Vi flyger aldrig över samma ställe två gånger och för att undvika upptäckt bör man undvika öppna ytor som sjöar och fält.

SÄKRARE ÄN BILEN

Varför sökte du lågflygkursen?

– Det är en utmaning och man lär sig mycket. Navigera på låg höjd, hänga med på kartan, beräkna vindavdrift. Det är mycket som kan störa en. Svårast att hänga med på kartan, man missbedömer och då får man tänka om. Jag brukar markera landmärken och master.

Lågflygning ställer hårdare krav på utrustningen och piloterna. Alla som sökt kursen har minst 200 flygtimmar och motorerna får inte ha gått för många timmar utan tillsyn.

– Motorstörning är det sista man vill uppleva på 50 meters höjd. Då gäller det att hitta ett fält eller en sjö man kan gå ner på. Men det känns säkrare att flyga än att ta bilen, jag har 300 flygtimmar och de har gått väldigt bra.

De lyfter bara om det är 5 kilometers sikt och en molnhöjd på 1000 fot.

– Lurigast är alla master, de är på 50 meters höjd och är inte alltid med på kartan. I motljus och dis kan de vara svåra att se.

Vad är det du gillar med flygning?

– Det sätter en ny dimension på allt, på låg höjd måste man skärpa sig men kommer man upp en bit så är det avkopplande. Roligast är om man har ett syfte med flygningen.

Sven-Inge Ander är kårchef i FFK. Förutom hemvärnsflygggrupper har de också flyginsats- och sjöinformationsgrupper.

– FFK har alltid varit en resurs för det civila samhället. Vi kan tillföra hemvärnet en till dimension eftersom vi ser vad som händer ovanifrån.

I hemvärnet finns det 32 flygggrupper med åtta deltagare vardera, förutom piloter även en mekaniker och en gruppchef.

Alla piloter genomgår medicinska un-

dersökningar varje år. Trots en relativ hög ålder är det enligt Sven- Inge Ander förvånansvärt låg omsättning i flyggrupperna.

– Vi är noga med att få in rätt folk, därför kan det finnas några vakanser.

Vad krävs för att söka lågflygkursen och bli hemvärnspilot?

– Du ska vara en bra flygare, minimikravet är 200 flygtimmar. Piloterna ska vara beredda att verka som hemvärnssoldat, vi är noga med att tala om att de utgör en del av förbandet och ska kunna använda vapen. Piloter som inte gjort värnplikten ska gå grundläggande soldatutbildning i en vecka eller tre helger.

BORDE ÖKA FLYGNINGARNA

Han tycker att utvecklingen gått lite segt när det gäller användandet av flyg i hemvärnet.

– Man utnyttjar inte oss fullt ut, därför behöver befälen i hemvärnet utbildas så de vet hur vi kan användas. Vi borde öka flygningarna med femtio procent, säger Sven-Inge Ander och börjar räkna upp några användningsområden:

– Maskeringskontroll, bevakning, åka framför konvojer och kontrollera vägar, rekognosera alternativa vägar, kolla broar, släppa ner saker, fotografera.

Flyggruppcheferna samlas varje år för att förbättra samarbetet med utbildningsgrupperna. Än så länge utgör hemvärnet 14–15 procent av verksamheten. Av de runt 8000 flygtimmar som FFK genomför varje år går cirka 3000 till för sjöbevakning åt marinen. Regeringen har nyligen beslutat att återinföra det statliga stödet till skogsbrandbevakning vilket gör att FFK förmodligen får ännu mer att göra med de civila delarna.

VIDAREUTBILDNING

Men det finns även utvecklingsmöjligheter inom hemvärnet. 16 av flyggrupperna ska ingå i de åtta hemvärnsunderrättelsekompanierna som är under uppbyggnad.

– Det ser vi verkligen fram emot, egentligen är det spaning vi hållit på med sedan vi började med hemvärnet, säger Sven- Inge Ander som gärna ser att piloterna vidareutbildas i områden som fotograferingsteknik och spaning.

Enligt honom är det inget fel på entusiasmen hos medlemmarna.

– Piloterna är inte med i FFK för att få några flygtimmar till utan för att göra en insats för samhället. □

Torbjörn Bergström är en av många hemvärnssoldater i FFK, skillnaden är att han utför de flesta av sina uppgifter i luften.

Noggrann. Piloten Pontus Boman och instruktören Torbjörn Saltzman kontrollerar bränslet.

Det gäller att rita in rätt kurs på kartan. På låg höjd är det lätt att flyga fel.

Tiden är minst sagt knapp för att hemvärnsmusikkårerna ska kunna godkännas före januari 2009. För Halland blev det ett JA och ett NEJ. Spelningen var JA

Halland blåsta på

– Klart man är nervös, annars gör man inget bra jobb. Hemvärnstrumslagare Gunnela Driscoll i Halmstad visste vad som stod på spel!

Vi följde de 26 musikerna när de testades av stränge musikinspektören Torgny Hanson en ovanligt varm aprillkväll.

TEXT: BENGT PLOMGREN FOTO: ANDERS KÄMPE

■ Det var som en slags uppkörning för körkort när musikinspektören Torgny Hanson från Försvarsmusikcentrum testade musikerna i Hemvärnets Musikkår Halland den rekordvarma fredagskvällen i mitten av april. Det gällde ett musikaliskt körkort för utlandsframträdande eller spelning vid högvakt.

Till i januari 2009 ska hemvärnsmusikkårerna vara godkända för högvaktspelning och som det formellt kallas, statsceremoniell musik.

– En omöjlig uppgift, hävdar Torgny Hanson. Det kravet från rikshemvärns-

chefen går inte ihop med Försvarsmusikcentrums godkännandeplan.

MOT KÄRLEKEN

I slutet på 2006 var 17 kårer godkända. Kårer som är godkända sedan tidigare ska utsättas för en förenklad kontroll i samband med högvakt. Men i Halland hade inte musikkåren haft någon kontroll på många år. Så här gällde det minst av allt någon förenklad prövning. De vädermässiga förutsättningarna var de bästa när musikerna stegade iväg från soldathemmet i Halmstad, över till ka-

men med marscherandet var en rejäl blåsning NEJ.

högvakt

Gunnela Driscoll hälsar med staven i sället för honnör.

sernområdet vid Lv6 intill stadsdelen med det förpliktande namnet Kärleken.

Klarblå himmel, ljumt som en sommarkväll, drillande koltrastar och kaskader av prunkande blommande rabatter i blått, lila, gult och vitt.

Hemvärnstrumslagare Gunnela Driscoll taktade in sina 26 musiker och marscherade iväg till tonerna av de klassiska marscherna. Med örnblick och protokoll vakade musikinspektören överstelöjtnant Torgny Hanson över varje steg och varje ton på den ekande kaserngården.

Vid sidan om och kanske lite ängslig stod kårens ledare och dirigent, musikdirektören och löjtnanten Birgit Nilsson Huss. Intill henne stod Ingemar Badman, ordförande i Centrala musikrådet.

Birgit är i praktiken den enda i orkes-

Musikinspektören Torgny Hanson tar över i repetitionen på soldathemmet. Dirigenten Birgit Nilsson Huss får avvakta när Torgny Hanson detaljdrillar musikerna.

tern som har musik som yrke, även om några spelar en hel del i olika orkestrar. Hon har varit chef för Musikskolan i Hyltebruk. Hon spelar också violin i Hallands Länssymfoniorkester. Hon räknar sedan upp flera andra musikaliska roller hon är engagerad i.

– Räcker det så? ler hon.

Jo, det verkar inte finnas några luckor i hennes almanacka.

PÅ SNÖRET

Torgny Hanson var framme hos Gunnela efter varje musikstycke och påpekade detaljer i marscherandet och spelandet.

Musikkåren i Halland hade tydligen inte prövats under detta årtusende. Det var alltså en grundlig prövning som gjordes nu. Efter någon timma på kaserngården var det dags för inomhus repetition i skjortärmarna på soldathemmet.

På väg tillbaka till soldathemmet fick vi några förhandskommentarer av Torgny Hanson.

– Jag gör cirka sex sådana här inspektioner om året. Numera är det bara jag som gör inspektionerna. När vi var fler så kunde nog bedömningarna bli lite olika

beroende på vem som gjorde dem. Men nu är det alltså en bedömning som är likadan varje gång.

Ett grundläggande krav är att det ska vara minst 25 musiker i kåren och det ska vara balans mellan stämmorna. Orkestern ska också klinga skönt och gå i takt.

– De hänger på snöret och det är en ganska ålderstigen orkester, säger Torgny Hanson innan vi kliver in på soldathemmet.

Ja, snittåldern är mycket hög. Några få ungdomar finns med och av de 26 är det fyra kvinnor. Namnet är ju Hemvärnets Musikkår Halland. Men i praktiken bor de flesta i eller i närheten av Halmstad.

FANNS SAKER

I replokalen på soldathemmet tar Birgit över.

– Det lät ganska bra där uppe på kaserngården. Det fanns en del saker, men det kändes bra.

Så börjar man repetera med flera avbrott där Birgit stoppar och tar om hela orkestern eller sektioner.

Torgny Hanson tycker tydligen också att "det fanns en del saker". Någon halvtimme in i repetitionen frågar han Birgit om han "får försöka".

Nu går han in i rollen som sträng dirigent. Han tar över och slår in orkestern eller sektioner för att höra hur de låter ihop eller enskilt. Ibland stoppar han blåssektioner efter tre toner. "För starkt, ta om igen". Ibland stoppar han dem redan på första tonen och låter dem ta om flera gånger tills han är nöjd med ton och styrka. Intill står Birgit tyst.

Torgny Hanson pekar på Birgit och sedan på orkestern.

– Birgit talar ju om för er hur ni ska spela. Lyssna på vad hon säger och rätta er efter det. Nu ska ni inte tänka "snacka du – vi spelar som vi brukar". Tänker ni så då går inte detta!

Så vad tänker då Birgit när Torgny dompterat hennes orkester?

– Tack för de orden. De kom i rättan tid!

Så hur gick det då med "körkortet"? Ja, som antytts så "fanns det saker". Kåren blev inte godkänd för högvaktspelning. Den blev godkänd för sitt spel, men underkänd för marschbiten.

– Tja, när det gäller marscherandet så var de inte övade och försökte inte ens, säger Torgny Hanson syrligt i efterhand.

Hemvärnets Musikkår Halland får fortsätta spela på hemmaplan tills vidare med vanlig frivilligersättning. □

Sörmland svänger över till urban strid

Lämna skogen sa rikshemvärnschefen efter att ha gjort sin första inspektion.

I Sörmland tar man honom på orden. När insatskompaniet gör en KFÖ i slutet av april står hamnen i Oxelösund och strid i bebyggelse i fokus.

TEXT & FOTO: ULF IVARSSON

Polenterminalen undersöks grundligt innan den tas i bruk för flyktmottagning.

■ Hela kompaniet är inne, ledning, tre skytteplutoner som är sammanslagna till två under övningen, stabs- och trosstroppen. Pluton- och gruppchefer ryckte in på onsdagen, soldaterna på torsdagskvällen.

Det här var kompaniets andra krigsförbandsövning plus att de var med på arméns slutövning i Stockholm 2006, Dagny. Soldaterna ersätts med sjukpenninggrundande inkomst. Särskilt för de som har egna företag svider det i plånboken.

– Men det är inte för pengarna vi gör det här utan för att vi har så jäkla kul och bra kamratskap. Kärnan i plutonen har hållit ihop sen mitten av 1990-talet, berättar gruppchef Stefan Eriksson, medan han väntar på att plutonchefen ska ge order. Han tillhör manstarka Norra Södermanlands insatspluton och som vanligt är de flesta på plats. Förra året hade förbandet 100 procents kontraktsuppfyllnad.

Stefan och de andra gruppcheferna är ense om att längre sammanhängande övningar av den här typen är mycket mer motiverande.

– Vi får en annan rutin och ser snabbt när det inte fungerar.

Kompanichefen kapten Jan Berglund har fått ihop ett bra gäng instruktörer från Livgardet, Sörmlandsgruppen och Amf 1.

FRÄMMANDE FARTYG

Nu råder fred och kompaniet har fått uppgift att ta hand om ett främmande statsfartyg som väntas till hamnen i Oxelösund. Anläggningen är förklarad som skyddsobjekt. Operationen inleds med att ta och säkra den övergivna Polenterminalen, där man väljer ut rum för besättningen, eventuella flyktingar och skyddsvisitation. Rödvita band dras för att styra upp trafiken.

Båten visar sig vara "Buster" ur Nyköpings hvkompani. Ombord finns sju per-

soner och de är inte speciellt talföra. En är skadad. Det blir en besvärlig uppgift att ta honom iland. Det är så trångt att den skadade måste dras och lyftas på bår-matta.

På kajen står före detta brandmannen Peter Fredriksson och ser med gillande på hur soldaterna agerar.

– Vi skulle ha gjort på samma sätt i räddningstjänsten, berömmar han. Peter är gruppchef och ungdomsledare i Södra Sörmlands hemvärnsbataljon i Nyköping och har i dag hand om B-styrkan.

JOBBA MED RÖSTEN

Trots freden blir detskottlossning när nästa båt lagt till. En av soldaterna får en pistol riktad mot sig och sliter då blyxtsnabbt av säkringsblecket och skjuter. "Klart fall av nödvärn", analyserar plutonchef Per Pettersson och ger order om att genomsöka Nyköpingskompaniets "Solvik".

Övningsledare kapten Joakim Löf från Sörmlandsgruppen godkänner men understryker att våld i detta läge bara får tillgripas om man utsätts för direkta hot. Det är tveksamt om soldaterna ens ska ha med sig vapnen ombord.

– Vi ska i första hand jobba med bara rösten. Principen är att vara fast, väcka respekt och vara vänlig. Vi säger till varenda gång att ta det lugnt med vapnen.

Samtidigt som hemvärdet övar pågår arbetet i hamnen som vanligt. Stora dumprar far fram och tillbaka med skrot till järnverket. Rätt vad det är får vi en dusch av en vattenkanon som används för att binda dammet.

– Det här är verkligheten, som soldat får man vara uppmärksam, säger Roger Roos, en av gruppcheferna.

I den framryckande stridstriangeln befinns sig folk med alla möjliga militära

"Pettersson, norr är så".

Erik Aulin maskerar sig.

En skadad bärs iland med stor möda.

Misstänkta figurer är denna gång alla med fältjackan vänd ut och in.

erfarenheter. Där rör sig hemvant Fredrik Lindström, som är ubåtsman utan någon gröntjänst alls från lumpen. Allt han kan om markstrid har han fått i hemvärnet.

– Med sunt förnuft och intresse kan man lära sig stridens grunder. Det mesta brukar lösa sig. En av hemvärnets stora fördelar är just att vi har så olika bakgrund, säger Fredrik.

J-A ROLIGT

I plutonen finns till exempel en elektriker, en sjuksköterska, en mekaniker och en blivande officer.

Den senare är vinkelsergeanten Robert Edstein, som i hemvärnet är fänrik. Graden fick han med sig från sin grundutbildning som kompanibefäl. I dag ingår han dock som menig i plutonen.

– Att jag går yrkesofficersprogrammet

Populärt i hemvärnet. Ladda löst. BT-utrustningen gör att man skärper sig.

har ingen betydelse här. Man måste förtjäna sin plats i plutonen.

Vad tycker dina kadettkompisar om att du tillbringar även helgerna i uniform?

– Det är nästan lite tabu att tala om hemvärnet på kadettskolan. Men jag får mer praktik och bättrar på mina personliga färdigheter.

Blir det inte väl mycket militärt för dig?

– Jo ibland, men det är så sköna gubbar och det är så j-a roligt, säger Robert som dock anser att effektiviteten kunde vara lite bättre. Å andra sidan hann han både vila på en hög järnplåtar och tala med tidningen innan det vara dags för allvaret.

HÖJA LÄGSTA NIVÅN

Inte långt från hamnen är läget skarpare för där övar den andra plutonen att genomöka och säkra en industrifastighet intill en tänkt tillfällig camp för Nordic Battle Group. Detta elitförband ska lyfta från Skavsta till Afghanistan och försök från motståndaren att sabotera insatsen redan i Sverige kan inte uteslutas.

Från man till man repeteras också "två personers synliga i andra våningen överinbrytningspunkt 16" och spänningen stiger. För att vinna tid hoppar man över fordonsavlämningsplats, brytpunkt och delningspunkt och spelet börjar istället vid utgångspunkten för anfall, en ovanligt smutsig och sotig nerfart. Störvuxne Jonny Röös från Oppunda insatspluton får hjälp av Lars Karlsson att rätta till stridsvästen medan gruppchef Fredrik Andersson grubblar över utsikterna.

– Vi har lämnat skogen. Det är urbant som gäller. En del kommer från stadsskytte, några höll på nio dagar i Stockholm, andra har tränat en gång. Det handlar nu om att höja lägsta nivån och som tur är kan vi faktiskt öva på hemorten också. □

Framåtanda i Uppland och Västmanland

Här är det svårt att se skillnad på insatsplutoner och vanliga kompanier.

Det är klass på cheferna och staberna vet vad de håller på med.

TEXT & FOTO: ULF IVARSSON

■ Nu ska ni få träffa fem man som tittar ut över ett gårde. Chefen för Upplands- och Västmanlandsgruppen överstelöjtnant Jan-Erik Nordberg skojar lite med inspektionen från Stockholm. För strax därefter sitter vi i en Cherokee PA 28 med Bengt Nordlöf från Västmanlands flygrupp vid spakarna. Ordern är att leta antenner i ett skogsområde norr om Enköping. Det visade sig inte vara så lätt, så vi fortsätter mot Veckholm tillsammans med tre andra plan ur Frivilliga flygkåren.

– Att flyga är lycka, säger Bengt som är pensionär efter ett liv i bilbranschen. "Jag håller på så länge jag får, doktorn avgör", fortsätter han medan vi cirklar över övningsfältet och regementet där vi ser tydligare spår av övningarna.

Operationen leds denna dag av Gunnar Larsson, som är före detta yrkesofficer från kustartilleriet och har som yrke att utbilda livvakter. Gunnar älskar att flyga. Det händer att han tar sin ryska före detta attackhelikopter till laxfiske i Norge.

FRAMÅTANDA

I Aros bataljons stab träffar vi Karl-Åke Mård med ett förflutet som stridsledare i flygvapnet.

– Stabsarbetet är förvånansvärt lika och det är mera "go" i hemvärnet än jag trodde. Här finns framåtanda och noggrannhet. Man eftersträvar professionalism på ett sätt som jag inte väntat mig.

När kvartermästare Per-Olof Bäckström hör detta kvitterar han med att Karl-Åke tillför mycket och gör gruppen starkare. Under våren har staben skrivit

sin stående order och gått över till fempunktsmodellen.

På en äng intill övar Södra Upplands hvkompani olika sätt att hantera en sammanstöt och samtidigt byggs kamratan- dan i det färska förbandet. Kompanichefen Henrik Gustafsson har ett bra utgångsläge.

– Medelåldern är runt 36 år, flera har varit i utlandstjänst, det finns en stor bredd och vi rekryterar bra. Nu börjar vi skörda frukterna, säger denne elektriker och livgardist medan vi följer hur pluton- chefen Magnus Johnsson beordrar "blixt- lås framåt".

Från Väsbykompaniet har 32 kommit av 52 anmälda och det är chefen löjtnant Lennart Ondrej inte riktigt nöjd med. En förklaring är att flera måste åka totalt 20 mil för att vara med. Fyra kompanier i norra Västmanland blev ett 2006 och det innebar även en generationsväxling. Sen hösten har 17 nyrekryterats.

– Det går i vågor, nu är vi på väg upp, säger furir Kristoffer Hillbom. Han har varit med i 13 år och funderat på att sluta, men just nu känns det som en nystart.

BITER OSS KVAR

Att tjänstgöra som soldat i andras krig är ingen självklarhet. På en fråga från riks- hemvärnschefen svarade flera ur Mälarkompaniet i Västmanlands hvbataljon: Vi ska bita oss kvar här i Sverige.

Kompanichefen Roger Karlsson har upplevt fyra inspektioner och noterat kraftiga förbättringar. Upptagningsom- rådet är Köping, Arboga och Kungsör som numera har varsin pluton i stället för

Adam Sigurd rör sig snabbt trots stridspackningen.

Jan-Erik Nordberg var glad för de tusen sol- dater som kom.

I bataljonsstaben för Aros hittar vi Karl-Åke Märd och PO Bäckström (till vänster).

Plutonchefen leder med tecken framryckningen mot målet.

Order repeteras noga av alla. Är man väl upptäckt funkade det att skrika.

Centrala figurer i inspektionen – Jan-Erik Nordberg, Roland Ekenberg och Mats Jonsson.

Bra genomförd och hög ambition, berömmar regementschef Lena Hallin övningen. Hon satsar gärna på hemvärnet som en viktig del av hennes ansvarsområde.

John Sjöström vill hålla igång militärt och hoppas på utlandsstyrkan.

FAKTA

MATERIELLÄGET PLUMP I PROTOKOLLET

Superlativerna haglade när inspektionen satte betyg på Upplands- och Västmanlandsgruppen. Kvaliteten är god och kanske har gruppen svenskt rekord i avtalsuppfyllnad, 67 procent gör i alla fall sina timmar. Förbanden är uppfyllda till hyggliga 77 procent. Till inspektionshelgen var nästan tusen av tillgängliga 1500 på fötter – också det ovanligt bra. På pluskontot står även goda soldatfärdigheter och hög klass på cheferna. Den snabba bantningen från sju till tre bataljoner har förlöpt i stort sett smärtfritt.

Riktigt lika gynnsam ser statistiken för avtalspersonalen inte ut, men de får fin träning i övningen "VårLöken". Dock tar det för lång tid att komma in i förbanden och det är ont om frivilliginstruktörer i förplägnad, stab och sjukvård. Inspektionens råd är att kalla in experter från andra delar av landet. FMCK, FRO och FFK har gott om personal, medan Lot-

torna, Kvinnliga bilkåren och Röda korset dras med stora vakanser.

– Vi har tagit i hand på att de ska rekrytera och utbilda och det ser ljust ut utom för Lottorna, säger kapten Kenneth Holgersson.

Bästa rekryteringen sker inte oväntat via internet. Major Rickard Karlsson, som är utbildningschef, gläds åt 150 intresseanmälningar fram till mitten av april, hälften kom via internet. Korta nedslag vid affärscentra ger också resultat. På drygt en timme fick man i Enköping in 15 namn och det utan ärtsoppa.

– Men det måste vara Försvarsmaktens ansvar att rekrytera soldater. Nu ligger den bördan på kompanicheferna. De behöver mera stöd.

Trots att Ledningsregementet har 565 yrkesofficerare tvingades dess chef, överste Lena Hallin konstatera att man inte förmått avdela instruktörer till hemvärnet. Hon lovade

undersöka om det går att arbetstidsplanera personalen så att hemvärnet också får hjälp.

Soldaterna i Uppland och Västmanland visade att de behäskar stridens grunder och kan uppträda i grupp och pluton. Rikshemvärnschefen tycker dock att det blev lite för mycket gå på marsch. Han answer att 20-timmarssoldater överhuvudtaget inte ska ta ett skyddsobjekt med klassisk infanteristrid. Sitter en motståndare redan där krävs mera muskler. Skulle anfaller dessutom ske i fredstid kan det mycket väl sluta i tingsrätten, sa Roland Ekenberg.

När det gäller materiel är situationen inte så upplyftande. En del är föråldrat, till exempel sjukvårdsprylar. Mycket på listorna fattas, det finns inte en enda PC av behovssatta 16, men värst är att gruppen betalar för fordon som aldrig levererats. Från en mer eller mindre utopisk önskelista läste major Jonas Edman upp gruppra-

dioapparater, ny försvarsmaktsgemensam kortvågsradio, splitterskyddade hjulfordon, nya vapen, en granattillsats per grupp, containrar för kok och ledning. Utrustning som redan finns, fast inte på Ledningsregementet, är träffsimulatorer av typ Simfire. De behövs för mer realistiska lösövningar.

Sju ungdomsavdelningar med totalt 120 medlemmar fungerar i det vidsträckta området. En av de tre bataljonerna, Aros med tyngdpunkter i Sala, Fagersta och Uppsala, saknar ungdomsledare, men chefen, nyutnämnde majoren Jan-Olof Johansson har namn på gång. Två livaktiga veteranföreningar stöttar med arbetskraft och att hålla ordning vid stora evenemang. Äldst är Anders Oscarsson, som gick med 1940 och slutade som kretshemvärnschef 1996. Han har alltså bevitnat hemvärnets stora förvandling och sörjer något den tid då man cyklade till övningarna.

ULF IVARSSON

bataljon eller kompani. Rekryteringen går bra, var tredje intresserad skriver kontrakt. Rogers motiv för att göra 200–300 timmar sammanfattar han så här:

– Detta är en verksamhet som behövs och är efterfrågad. Jag gillar att arbeta med engagerade människor. KFÖ-vecka är helt rätt för vi kan föra trupp under längre tid, vilket ger ett helt annat perspektiv.

Behovet för Västmanlandsbataljonen är 481 soldater och tillgången är 355. En metod som praktiseras för att putsa siffrorna är "ringkvällar" och man gör även traditionella nedslag på stan. Unga och många lottor och sjukvårdare kan bataljonschefen Christer Larsson skryta med.

STUDENTERNA DRAS MED

Skogstibblefältet vill högkvarteret lägga ned och Ledningsregementet behålla. Nu blir det en kompromiss, stridsskjutningen flyttas till Härad och Veckholm. Plutonchef Tomas Smedfeldt och hans soldater ur Östra Aros hemvärnsbataljon eskorterar oss in på fältet.

Ett hastigt besök i den antagligen kaptenstättaste bataljonstabben i Sverige bekräftar en iakttagelse från förr: Den här stabben vet vad den sysslar med. Orienteringen leds av bataljonschefen Torsten Nilsson, som arbetar i Jokkmokk och har 97 mil till övningen.

Bataljonen har sina förband utspridda i hela Uppland. Rekryteringen går inte oväntat bäst i Uppsalakompaniet där studenterna är lätta att dra med. Inte mindre än 46 nappade förra året. Men så får de också svar på sin internetanmälan inom 24 timmar.

– De vi rekryterar stannar cirka fyra år. Det betyder att vi måste få in 45–50 varje år. Som tur är har vi tre regementen i närheten och Uppsala är en universitetsstad med ung befolkning, säger kompanichefen Mats Käll.

Ute på fältet visar Lif-kompaniets chef Christer Lindberg upp sitt folk i för dagen nya stridsvästar. Fänrik Therese Åkerstedt för en pluton som söker av och säkrar en höjd vid torpet Björklund, där generationer av uppländska hemvärnsgruppchefer utbildats. Hon försvinner snabbt mellan granarna.

VÅRLÖKEN

Ute i förbanden sågs ingen avtalspersonal alls för den var kallad till en egen övning, Vårlöken. Där träffar vi veteranen Uro Usenbo, som aldrig missar en övning. Han tillbringade till och med sin 70-års-

dag på en Vårlok för två år sen. Kamratskapet drar, förklarar Uro med en blick på kompisen Torbjörn Edberg från Lif-kompaniet. Torbjörns kropp börjar säga ifrån soldatlivet så han jobbar gärna i koket tillsammans med Uro och ett 20-tal andra äldre soldater.

Både glad och lite bekymrad för det är förplägnadschefen Ann-Charlotte Karlsson från Hässlö kompani.

– Vi hade planerat för 15 men det kom 30 frivilliga till oss och det var svårt att satsa dem innan vi fick hit en Röda korslärare som utbildade oss i brännskador. Men visst behöver vi äldre hemvärnsmän annars blir det svårt att hinna med. De hugger och kör ved, håller maten varm och ställer upp kok och vagnar.

Det är ett myller av sjukvårdare, kockar, bilförare, hundekipage och stabspersonal längs en gata i skogen. Allt under överinseende av kapten Kenneth Holgersson från Ledningsregementet.

– Vi har två mål med Vårlöken. För det första att höja utbildningsståndpunkten och för det andra att pröva och utbilda på materiel. De har fått kraftsamla på fem saker som de själva valt ut.

ETT VANLIGT LIV

En av de yngsta deltagarna är John Sjöström från Fagersta. John gick med i höstas efter att ha gjort lumpen som radiolänkman på Ledningsregementet. I maj börjar han arbeta på Atlas Copcos lager. Hemvärnet är en språngbräda till utlandsstyrkan.

– Jag sökte men kom inte in. Surfade då på internet för att anmäla mig till hemvärnet i stället. Efter en månad ringde vanliga hemvärnet i Fagersta och sen Västmanlands insatskompani. De senare lovade lite mer tid och tuffare övningar, vilket passar mig bättre. Jag kände mig välkommen direkt.

I skogen på Härad har John, som tränar regelbundet, inga problem att omgruppera med höga knäuppdragningar.

– Nu tänker jag söka igen och efter en eller ett par missioner leva ett vanligt liv med mycket hemvärnsövningar!

Insatskompanierna fick alla chanser att skjuta av sig på Häradsfältet. Det var stridsledning med höga rop, massor av smållar från granatgevär och kulsprutor och avskärmande rök.

– Kul det här. Det här momentet ensamt var värt resan och hela helgen, säger kulspruteskytten Hans Nordin när han pustar ut i skydd av terrängbilarna. □

MILITÄRA MINNEN

Då ett brev betydde så mycket ...

■ "Hemvärnskurskap" per korrespondens var ett sätt att höja kompetensen för de drygt 100 000 män och kvinnor som anslutit sig till nya Hemvärnet 1940. Att lyssna på kurser i radio och titta på instruktionsfilmer som beställdes från AMF-Film var andra utbildningsformer.

Brevkursen omfattade sex avsnitt som utarbetats av Brevskolan. I varje brev fanns ett antal svarsuppgifter som skickades in till Brevskolan för granskning. Här visas två illustrationer.

I kursbrev 3 definieras olika beredskapsgraderna 1, 2, 3, hur man bygger väghinder och förhindrar luftlandsättning. Blockeringen av vägen med stock och sten ser proffsig ut!

Att förhindra luftlandsättning var en primäruppgift för Hemvärnet under beredskapsåren. På några minuter kan trupp, tyngre vapen och till och med fordon luftlandsättas. Problemen är samma då som nu: Att vara på rätt plats och vid rätt tid.

TEXT: HANSEMAN CALÅS

Ingmarie är alltid på G

Jag kände ingen i Trollhättan och visste knappt var stan låg när jag flyttade dit 1990, säger Ingmarie G Regnér.

Nu vet många att hennes entusiasm har höjt statusen för sjukvården inom Västgötadals hemvärnsbataljon och att många nollor i statistiken blivit bara några få.

INTERVJU: BENGT PLOMGREN FOTO: ANDERS KÄMPE

■ Ingmarie G Regnér. Så skriver hon sitt namn. "G" är Gustavsson som hon hette innan hon gifte sig med Stefan Regnér.

– Jo, vi träffades faktiskt i hemvärdet och vi gifte oss i uniform.

Hon är uppväxt i Piteå. Föddes där 1960. Utbildade sig till sjuksköterska och jobbade några år på lasarettet i Piteå.

Sedan var hon vårdlärare i Piteå i två år. Det där med Trollhättan och Trestad var mest en slump menar hon när vi träffas på frivilligorganisationernas hus i Vänersborg. Ett hus som ägs av kommunen och har frivilligorganisationerna som hyresgäster.

– Ja, jag sökte ju en tjänst där. Men den trodde jag inte jag skulle få. Jag hade ju inte heller någon som helst koppling till stan. Men jag flyttade ändå från Norrbotten hit ner till Västsverige och blev lärare på vårdgymnasiet i Trollhättan.

Det räckte tydligen inte med att lära ut vård på gymnasiet. Redan under de sista åren uppe i Piteå gick hon med i Röda korset. Från 1988 var hon engagerad i Röda korsets civila del med främst idrottsskador. När hon sedan flyttade till Trollhättan blev det mer arbete för Röda korset som instruktör för sjukvårdsdelen inom hemvärdet.

Det gav positiva resultat både för hemvärnssjukvården och för Ingmarie privat. Hon blev sjukvårdsbefäl för 4–5 år sedan och har nu fänriks grad.

– Då hade sjukvården inom hemvärdet här låg status med många nollor.

Men under åren då Ingmarie lett utbildningarna så har intresset stegrats, utbildningsnivån höjts och antalet nollor stadigt krupit neråt.

KUNSKAPSTÖRST

Vi får tag i ett protokoll från våren 2006 som Ingmarie skrivit och som visar lite på attitydförändringen.

"Även i år kommer vi att passera 1 000 timmar innan sommaren.

Det är en positiv effekt av den sociala verksamhet som finns inom gruppen. Här finns aktivitet, glädje och kunskapstörst. Det har smittat av sig till Strömstad och delar av Göta Elfs sjukvårdsgrupp."

I statistiken för Vänersborg ligger inte oväntat Ingmarie själv i topp.

– Ja, säger hon blygsamt, jag har nog gjort sådär 450 timmar om året.

INGMARIE G REGNÉR

Ålder: 46 år.

Familj: Gift med Stefan 55 år. Han jobbar på bruket i Vargön och är NBC-befäl inom hemvärdet.

Bor: Villa i Trollhättan som de hinner sköta mellan varven. Liten tomt men rejält växt-hus.

Yrke: Vårdlärare.

Intressen: Gjuter och bränner porslins- och keramikdockor. Allt handgjort.

Läser: Jo, men ofta riktat mot mitt eget yrke, alltså sjukvård och pedagogik.

Ser på tv: Det kan vara någon deckare för att slappa. Men mest sitter jag vid datorn.

Gillar: Det sociala umgänget med människor runtomkring. Möten av olika sorter.

Man övar varje tisdagskväll. Alla sjukvårdare ska vara delaktiga. Detta har man möte om varje månad.

– Vi har krishantering också, tillägger hon som om inte säcken är full redan.

– Det kan handla om till exempel eftersök inom bataljonen.

I Västgötadals hv-bataljon i Bohus-Dalsgruppen där Ingmarie är verksam har man på listan sjutton aktiva sjukvårdare

och tre blivande sjukvårdare. I Västgötadals hv-bataljon ingår Vänersborg, Göta Elfs och Dalslands sjukvårdsgrupper.

Det är ganska jämnt könsfördelat, men ändå något mer killar i grupperna.

– Vad de jobbar med civilt varierar. Några är undersköterskor och några jobbar på Saab.

Hon som inte visste var Trollhättan låg 1990 ses nu som inspirerande ledare inom Röda korsets sjukvårdsutbildning.

– Jättebra att hon blir porträttet i tidningen, säger K-G Sundvall som tipsade om henne. Det är hon värd. Själv vill Ingmarie helst lyfta fram de hon jobbar med och det de skapar. Eller som hon skrev i protokollet: Jag ser en aktiv och engagerad grupp som vill utvecklas på många olika sätt. En enorm gemenskap.

SVAR SOM FÖRVÅNAR

Det positiva resultatet privat då? Jo, det är ju alltså Regnér. Han heter Stefan och är nio år äldre än Ingmarie. Han jobbar på bruket i Vargön och är inom hemvärdet numera NBC-befäl med löjtnants grad.

Han gör något färre timmar per år än hustrun. När han och Ingmarie träffades var han kvartermästare. Tillsammans har de 12-åriga dottern Jasmine.

När vi frågar om det privata kommer ett svar som förvånar. Att man inte har några husdjur känns mest naturligt.

– Vi är så sällan hemma så det går inte. Dessutom håller dottern på med simning och är med i scouterna.

Jo, men så kommer då det där med porslins- och keramikdockorna.

När då?

Inget direkt svar. Mest en förklaring till den udda hobbyen.

– Jag jobbar ju med sjukvårdsbiten både som lärare och inom Röda korset. Då måste jag göra något helt annat som avkoppling!

Hemvärnet

Trygghet i framtid

Västerbotten testar stridsvärdet

I år genomförs de första försöken med KFÖ-vecka. Först ut var Västerbottensgruppen i Umeå.

TEXT & FOTO: THERESE ÅKERSTEDT

■ Vintern har inte hunnit släppa sitt grepp om Norrland när vi besöker dem men det har börjat blåsa nya vindar. Eller snarare nygamla. Veckolånga övningar har länge varit vanliga i insatsförsvaret och nu är tanken att det även ska användas i hemvärnet. Om försöken faller väl ut vill säga.

En av Umeås två insatsplutoner har precis fältlastat när vi kommer fram till deras förråd på torsdagen. Gruppchefen Thomas Sjöberg har fyra händelserika dygn framför sig.

– Jag tycker det är suveränt med KFÖ-vecka, vi får aldrig öva under lång tid och jag hade gärna sett att man börjat redan

på måndagen. Att få köra fullt ut med hela bataljonen är väldigt bra. Alla i gruppen är här utom en som ansluter på fredag, han fick inte ledigt, berättar han.

ESKORTERING

Plutonchefen Kristoffer Bydgemark samlar cheferna, nästa uppgift är att eskortera rikshemvärnschefen Roland Ekenberg från Umeå flygplats till hans hotell i centrala staden.

Stf plutonchefen Fredrik Andersson ger ordern: Två av grupperna ska sköta själva eskorten medan de andra två skyddar hämtnings- respektive lämningsplat-

Insatsplutonen framrycker bland soldyrkande umeåbor.

Insatsplutonchefen Kristoffer Bydgemark ser till att alla grupper är på plats inför eskort-uppgiften.

Gruppchefen Thomas Sjöberg övervakar fältlastningen.

sen. Innan dess ska transportvägen och alternativa vägar rekognoseras och farorna inventeras.

KRAFTSAMLAT TILL ESKORT

Att de får eskortera rikshemvärnschefen är ingen slump.

– Vi har kraftsamlat till urban miljö, framförallt eskort i stadsmiljö. Det gör att folk tycker det är jättekul på övningarna och vi utvärderar alltid efteråt, säger Kristoffer Bydgemark.

Rekryteringskampanjerna i Umeå har varit lyckade. Hans insatspluton är mer än fulltalig och totalt deltar 40 av hans soldater och befäl i övningen, även om några anslöt på fredagskvällen.

– Direkt efter värnplikten sa jag att jag aldrig skulle titta på en gran igen, två-tre månader senare hade hemvärnet rekrytering på torget och då anmälde jag intresse, säger plutonchefen.

Högmedelålder är inget problem i hans pluton, snarare tvärt om.

– För ett par år sedan var medelåldern för låg, det är bra med ett par soldater per grupp runt trettio. Yngre är entusiastiska men det kan bli lite väl mycket, tycker Kristoffer Bydgemark som bara har positiva åsikter om KFÖ:n.

– Det är jättebra, nu får vi testa vårt stridsvärde under fyra dygn i stället för två. Det är första gången sedan jag började för tre år sedan som jag arbetat med bataljonsstaben, de har gett oss en hel del stridsuppgifter vilket gjort att vi fått tänka på stridsvärdet.

Att resten av årets övningar bli lidande tror han inte.

– Vi fortsätter ändå ha samma övningar resten av året, förra året var snittet 175 timmar per soldat. Risken kanske finns att någon inte kommer men de är så taggade och intresserade. De flesta är studenter och vill göra det här.

POÄNGTERAT SJUKVÅRDEN

Utanför förrådet träffar jag på sjukvårdsbefälet på bataljonsstaben, Kristina Ahnlund Ulvcrona. Resten av Röda korsets sjukvårdare rycker in på lördag.

– Finns det tillfällen med bra övningar kommer man nog fast man gör all kontrakterad tid i veckan. Vi på sjukvård övar alltid tillsammans och har dessutom en träff per månad. Vi har det nog väldigt bra jämfört med andra bataljoner, man har poängterat att det ska övas sjukvård.

Nu ska man utreda sjukvården i hemvärnet, vad tycker du om att öka kraven på sjukvårdsutbildningen?

– Det är nog inte fel, problemet är att få ihop det med jobbet. Kurserna är jättebra och roliga men det är svårt att få tiden att räcka.

Thomas Jonsson, ställföreträdande chef på Västerbottensgruppen, har gett ett stort ansvar till bataljonens befäl.

– Vi bygger på att de själva ska utbilda sitt förband. Vad behöver de lära sig för att klara av övningen? säger Thomas Jonsson.

När vi tittade in till avtalspersonalens specialister hade de precis gått igenom hur man fyller i M-blanketter och gått vidare till utbildning på radio.

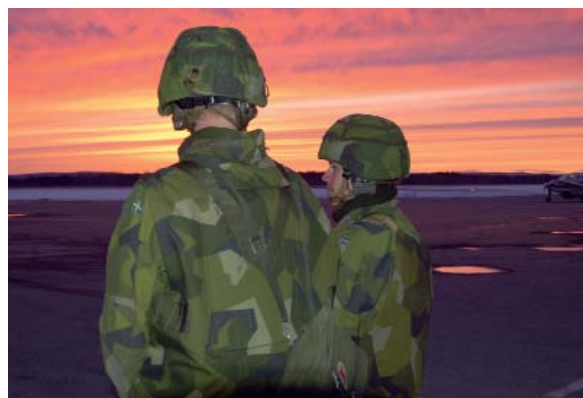
– Vi använder bara den utrustning som finns på utrustningslistorna. De ska lämna en rapport om de kan lösa uppgifterna med den materielen. Problemen här uppe är de stora avstånden, säger Thomas Jonsson.

Han ser ingen fara med att all kontrakterad tid görs under en veckas övning.

– Befälen gör sina hundra timmar den här veckan men de kommer säkert att göra hundra till.

KLOCKAN TICKAR

Inne på bataljonsstaben sitter ställföreträdande bataljonschefen Micael Appel-

Eskortstyrkan väntar på att Rikshemvärnschefen ska landa på Umeå flygplats.

blad och arbetar med ett bedömande. Han ser lite stressad ut men hinner byta några ord innan han måste fortsätta arbetet. De har fyra olika objekt att skydda och klockan tickar.

– Det har varit dryga dagar för bataljons- och kompaniledningarna och vi har hunnit med mycket. Fördelen med KFÖ-vecka är att du utnyttjat timmarna maximalt och får stor utväxling. Normalt övar vi fredag till söndag vilket är väldigt kort tid, nu är det en mer traditionell övning, säger Micael Appelblad som varit inne sedan i tisdags.

När mörkret börjar falla ger jag mig av till Umeå flygplats. Insatsplutonen är redan på plats. Om en halvtimmelandar rikshemvärnschefen och de har fått tillåtelse av flygplatsens säkerhetschef att möta honom utanför flygplanet, dock utan vapen. När planet slagit av motorn grupperar de i en skyddande yttre ring medan vip-gruppen för rikshemvärnschefen i säkerhet. Transporten tillbaka till centrum går utan incidenter liksom eskorten till hotellrummet. På fredag morgon gör de om proceduren, den här gången går färden till Västerbottensgruppen. Insatsplutonen ska göra en förevisning för övriga befäl i bataljonen.

KÄNNER SIG SÄKRA

Under torsdagen rekognoserade plutoncheferna ett antal objekt medan gruppcheferna övade skyddsvakt. Efter att befälen sett insats rycka fram ska de tillsammans göra en muntlig stridsövning.

– Det är väldigt bra att ta in cheferna innan så de får ett försteg när det gäller rekognosering och ordergivning. Då kan de känna sig säkra och ge order på ett bra sätt. Orderträning kan man aldrig få för mycket av, gruppcheferna vill också ha en hel dag, säger plutonchef Per Olofsson som leder momentet.

Vad tycker du om KFÖ-veckan?

– Det är ett fantastiskt mycket bättre koncept, jag hoppas man inte tappar för mycket på ett år. Varför ska vi ha tio övningar per år när så få kommer? Man borde ha färre tillfällen och bestämma datum långt i förväg, då kan alla komma.

Skillnaden i utrustning mellan insatsplutonerna och det ordinarie hemvärnet är tydlig. Något som Per Olofsson tycker är synd.

– Jag ser en risk med att för mycket fokus läggs på insats. Då kanske vi i det vanliga hemvärnet känner att vi inte behövs, särskilt när man ser deras utrustning. De är klart att de ska ha materielen först men det tar så lång tid tills det kommer ut på de andra kompanierna.

Ett sätt att öka intresset för hemvärnet är specialisering. Gruppchefen Stefan Johansson berättar att man i Nordmaling har tre plutoner med olika huvuduppgifter, spaning, närskydd/skyddsvakt och underhåll.

– Alla ska ju kunna grunderna men vara extra duktiga på sin specialitet. Då får soldaterna större valmöjligheter, säger Stefan Johansson.

Då kan man också hitta en pluton vars ambitionsnivå passar en själv.

Nere i centrala Umeå börjar mullret

från bandvagnar höras efter lunch. Medan flanörer på gågatan förvånat ser sig omkring urlastar tre bandvagnar från insatsplutonen på torget. De ska framrycka genom centrum till Länsstyrelsen som är deras huvudmål.

TAR GLATT EMOT

Soldaterna väcker genast uppmärksamhet. Det vackra vädret gör att många har samlats på gator och torg för att njuta av vårsolen. Att insatsplutonen rycker fram bredvid dem verkar de se som en bonus. Kameror halas fram ur fickor och de flesta tar glatt emot det informationsblad som Västerbottensgruppen delar ut.

Efter en svettig förflyttning på flera kvarter nås objektet. På post utanför entrén till Länsstyrelsen står Johan Hedman.

– Det gick mycket bra, från order till genomförande. Förflyttningen genom staden gick smidigt och allt löste sig efterhand. Vad jag vet har vi klarat av vår uppgift, sammanfattar han läget.

Han är liksom de flesta andra positiva till veckan.

– Man får se hela förbandet och följa verksamheten från start till slut. Det är mycket bra att de anordnat en KFÖ-övning. Man kan alltid öva, du kan alltid göra något annorlunda, säger Johan Hed-

man som arbetar som personlig assistent.

Och svårigheter att ta ledigt hade han inte.

– Det var inga problem, de tycker att det är spännande och roligt.

Bataljonchefen Lennart Eriksson som följt framryckningen ger insatsen ett bra betyg.

– De är väl tränade men överträffar sig själva varje gång. Men man får inte glömma att det finns många bra soldater i alla plutoner i bataljonen.

NYCKELN TILL FRAMGÅNG

Nu när allt är i rullning kan han passa på att ta det lite lugnt en stund.

– Det är ett gigantiskt projekt att få allting att fungera. Man får förståelse för alla stegen, det blir som det är tänkt i ett skarpt läge. Att vi är förberedda är nyckeln till framgång och det är viktigt att vi får hemvärnslarmet i tid. Befälen är väldigt positiva men det finns alltid enskilda som drabbas ekonomiskt.

Har du några farhågor om att andra övningar blir lidande på grund av KFÖ-veckan?

– Det finns övningar resten av året som inte tar så mycket resurser. Jag tror inte att vi har så många val om vi ska klara uppgiften. □

Så här tyckte deltagarna om övningen

SAMMANSTÄLLT AV: CAROLA HÖRNEMALM, VÄSTERBOTTENSGRUPPEN

**Anna Gregorsson,
MC-ordonnans.**

– Jag tycker att ledningen har varit rörig. Det ska vara tydligare. Det har i alla fall varit roligt med varierande uppgifter som både bilförare, mc-förare och skademarkör, säger Anna Gregorsson, mc-ordonnans.

**Mikael Häggström,
skyttesoldat.**

– Rätt bra i alla fall. Det blir ju alltid dötid och väntan. Stå och vakta och inget händer. Jag har inte så höga förväntningar. När det har hänt nåt så har det varit bra övning, säger Mikael Häggström, skyttesoldat.

**Tony Johansson,
stabsmedlem.**

– Jag är positiv till konceptet KFÖ-vecka. Jag har varit inne sen i torsdags. Jag har kommit in i det, det blir inte korvstoppling. Bättre bakgrund och bättre inblick i verksamheten, säger Tony Johansson, stabsmedlem.

**Henrik Lindberg,
skyttesoldat.**

– Jag har sovit tre timmar, frusit mest hela tiden men nu har jag gjort av med fyra magasin så nu är det lugnt, säger Henrik Lindberg, skyttesoldat.

**Marlene Lindberg,
stabsmedlem.**

– Jag har fått öva mycket. Jag har dessutom fått öva rätt saker, på det jag förväntas att göra. Övningsmomentet omgruppering av bataljonstaben var nyttigt, säger Marlene Lindberg, stabsmedlem.

Frivilligförsvaret i Estland i ständig beredskap

Befrielsen var skör. Nu bygger estländarna metodiskt upp sitt försvar och Kaitseliits staber är bemannade 24 timmar om dygnet.

TEXT: GÖRAN PETTERSSON FOTO: KAITSELIIT

■ En dag i augusti 1991 lyckades jag få igenom ett telefonsamtal till en av mina goda vänner i Tallinn, Ain Sarv. Han hade lärt sig svenska på äldre dar och säger nästan direkt:

– Tanksen är inne i stan inom tre timmar, det kommer någon, jag vågar inte prata längre.

Så lägger han på luren. Jag har aldrig tidigare eller senare hört honom låta så vettskrämd.

Jag måste medge att jag var ordentligt tagen själv också. Så skör var alltså befrielsen.

Jag visste inte när jag samtalade med Ain att det bara var ett par timmar kvar till att landet Estlands självständighet skulle utropas på Domberget och den estniska flaggan få svaja fritt från Långe Herman. Kaitseliit, hemvärnet, hade satt ut jättestenar i backen upp mot parlamentsbyggnaden för att visa sin avsikt att stoppa de pansrade fientliga bandfordonen. Det var verkligen en befrielse.

TÄRAR I ÖGONEN

Det återuppståndna hemvärnet bildades egentligen 1918. Efter ett avbrott under andra världskriget återupptogs det den 17 februari 1990, alltså ungefär ett år före det ryska kuppförsöket.

Denna inledning tror jag är viktig för att man ska förstå en folkvilja att försvara sitt land. Jag har mött många, många ester efter 1990. Och jag får själv tårar i ögonen när jag påminner mig alla de berättelser jag fått höra om krigets, ockupationens och det absoluta förtryckets vedervärdigheter. Minnena av en grym ockupationsmakt och de omänskliga ryska beteendena finns fortfarande kvar.

Rubriken på en tidningsartikel i Life in Estonia var "I det Estniska frivilligförsvaret deltar hela familjen för att försvara sin nation". I dag finns frivilliga försvarsorganisationer för varje åldersgrupp (och kön). Sammanlagt räknar man med att cirka 19 000 finns med, det är 1,4 pro-

Materiel från Nato gör estländska armén allt vassare.

cent av befolkningen med Kaitseliit som huvudorganisation. Egentligen är nog organisationen ganska lik den svenska, med en frivillig försvarsorganisation där hemvärnet ingår och samtidigt är en del av Försvarsmakten. Indelningen sker områdesvis i så kallade Malevs, försvarsområden, med en hemvärnsbataljon i varje.

VÄNFÖRBINDELSER

Särskilda vänförbindelser inleddes tidigt med det svenska hemvärnet. Det första memorandumet undertecknades 1997 på estniska i Tallinn på nationaldagen den 23 februari och på svenska på Muskö den svenska nationaldagen. Harju Malev (området väster om Tallinn med bland annat Paldiski inom ytan) och den svenska 2. skärgårdsbataljonen inom Marinkommando Ost blev formella vänförband. Bland bataljonens särskilda vänner kunde vi räkna generalen Johannes Kert, tidigare rikshemvärnschef och senare överbefälhavare.

Utbytet har många gånger redovisats i tidskriften Hemvärnet. Bland det mer spektakulära har varit det svenska deltagandet i ERNA-raid, en av världens hårdeste strapatstävlingar. Banan som ska tillryggaläggas till fots på två och ett halvt dygn är 17 mil lång och går genom obruten terräng med inlagda specialmoment.

Svenskarna har dessutom bidragit till

att förse Estlands försvarsmakt med olika privata och utgångna militära artiklar. Till exempel kunde inledningsvis den estländska fältprästorganisationen datoriseras genom att 24. skärgårdshemvärnskompaniet med sin kompanichef Kenneth Åhländer såg till att varje gång de uppgraderade sina datorer gick de gamla hårddiskarna till Estland.

BEMANNADE DYGNET OM

I dag är Kaitseliit en modern organisation. Närheten till Ryssland och oron för vad man där kan hitta på gör att Kaitseliitstaberna är bemannade 24 timmar om dygnet. Jag tror nog man kan säga att om en rysk bataljon flyttas några kilometer på östra sidan av gränssjön Peipsi skapar det stor oro i Estland medan vi i Sverige knappt bekymras.

Precis som Estland i övrigt har Kaitseliit successivt byggts upp genomtänkt och metodiskt. Kaitseliit är i hög grad lokalt förankrat, med uppgifter inom den egna hembygden. Försvarsmakten har med mycken hjälp från Nato-länderna moderniserats.

Man märker en stolthet hos de unga Kaitseliit-soldaterna att få bära den armbindel på uniformen som markerar hemvärnstillhörigheten. Också den unga generationen känner sitt ansvar och vet att friheten mycket lätt kan gå förlorad. □

Fredrik Svensson och Lars-Göran Bergström på HvSS är väl hemmastadda i tekniken.

Norrmännen lär oss undvika att skjuta

Den norska filmskjutbanan för skyddsvaktsträning är nu installerad på Hemvärnets stridsskola.

TEXT & FOTO: ULF IVARSSON

■ Anläggningen invigdes under en fältövning i slutet av maj, men innan dess hade mycket arbete ägt rum i kulisserna, så att utrustningen skulle fungera felfritt när den togs i bruk.

Ett norskt team av officerare och tekniker var på plats flera dagar för att installera och lära svenskarna felsökning. På HvSS finns nu flera som kan utbilda instruktörer och intresset från utbildningsgrupperna är mycket stort.

– Ni måste skaffa en pool av duktiga instruktörer som kan driva detta vidare och styra figuranterna tydligt i förhållande till skyddslagen, säger major Morten Lövdal i en paus.

Lagstiftningen är ganska lika i Norge och Sverige, men det finns viktiga skillnader. I Norge ger lagen en fullmakt in blanco som gör det lättare att hantera den militära verkligheten.

Ett exempel är att norska skyddsvakter

får skjuta skarpt på en person som verkar förbereda eldgivning mot ett militärt flygplan. Det får den svenska skyddsvakten bara om det sitter en pilot i planet.

En fördel är därför att knyta upp figuranter som kan juridiken och uppträder så att inte soldaterna trappar upp våldet direkt.

– De här är värda inträdet, säger major Ingemar Gutenberg på HvSS utvecklingsavdelning och nickar åt sina norska kollegor. Han har haft ansvaret för att ta emot anläggningen och avdelningen kommer nu att se över hur den kan merutnyttjas.

TUNNELSEENDE

Skyddsvakterna är inte yrkesmän utan värnpliktiga eller frivilliga, som måste läras att handla professionellt.

– Vi talar här om bankmän, frisörer och journalister som vi sätter på en uniform och sen kräver att de ska fatta rätt beslut i pressade situationer. På filmskjutbanan ser vi om någon reagerar onormalt och vederbörande kan då få slippa skarpa uppdrag, säger major Öysten Omholt från norska stridsskolan.

– Det kan lika gärna vara elitsoldater som inte klarar situationerna mentalt, säger löjtnant Henning Tollefsen, som är insatskompanichef. De tre officerarna reser sedan ett år runt bland de 15 anläggningarna i Norge.

Ingemar Gutenberg bekräftar att det är lätt att få ett tunnelseende och inte komma på alternativa lösningar när man väl står där och provoceras.

FRÅGOR FRÅN MEDIA

Själva idén med filmskjutbanan är alltså att nöta in ett beteende som gör att vapnet i regel inte behöver användas.

– Norska radion frågade mig varför vi tränar på att skjuta på levande människor. Jag svarade självfallet att vi gör det här för att skjuta färre människor. Mitt råd till er är att förbereda er på frågor från media. Om något händer är det bra att kunna säga att vi har utbildat skyddsvakterna teoretiskt och att de har examinerats i skjut-tältet. Ni klarar då de politiska och etiska frågorna, säger Öysten Omholt.

Löjtnant Lars-Göran Bergström och förrädsman Fredrik Svensson på HvSS har fått ett särskilt ansvar för filmskjutbanan. Fredrik Svensson började med att utbilda sig till skyddsvakt.

Försvarsmakten har option på ytterligare 22 anläggningar som måste utlösas inom fyra år. □

Två skäl att besöka Mälsåkers slott

TEXT & FOTO: HANSEMAN CALÅS

■ Bor du i Mellansverige finns det minst två anledningar att besöka Mälsåkers slott vid Mälaren i sommar. Där finns för andra året i rad en intressant utställning om de norska Potittropparnas som har kallats "Den glömda armen". Mälsåker var nämligen, under stor sekretess, den största utbildningsenheten som 1945 omfattade 14 500 norrmän i exil. Det andra skälet är att anläggningen är kulturhistorisk intressant. Det stora slottet eldhärjades 1945 och blev praktiskt taget utblåst, men har under flera år varit ett renoveringsprojekt för Riksantikvarieämbetet. Här utbildas nu bl a stuckatörer och byggnadsarbetare i kulturrenovering och det finns möjligheter att följa arbetena i de många slottsgemaken.

Utställningen, belägen i bottenvåningen, invigdes sommaren 2006 med anledning av 50-årsminnet av fredsslutet och polistruppernas insatser i Norge.

Ett inslag i jubileumsåret var att den norska veteranföreningen besökte Mälsåker den 15 september för ett seminarium med bland annat svenska deltagare som varit instruktörer vid utbildningen. För öppettider och vägbeskrivning, ring Turistbyrån Mariefred-Strängnäs: 0152-296 99. □

Vid det norska veteranbesöket överlämnades en femtioårig gåva till utställningen: En originalförpackad engelsk spionsändare.

Spioncentral Stockholm

■ **VAR ÄR VÄL** mer passande att förlägga spionverksamhet än på neutral plats? Föga risk för omedelbar arrestering eller utvisning vid upptäckt, och stora chanser att få fram intressant information. Inte sällan tenderar en sådan skådeplats att utveckla ett eget liv, där inte enbart militära eller politiska intressen utgör drivkrafter utan där den allestädes närvarande penningen gör agentlivet mindre pålitligt. Stockholm blev således en spionarena som hette duga under andra världskriget.

Om detta har historikern Wilhelm Agrell skrivit flera böcker. En ingående i serien Stockholms Historia och som heter just "Stockholm som spioncentral". I ett avsnitt berättar han om den amerikanska underrättelsetjänsten, som hade sin bas vid USA:s legation på Strandvägen 7 A. Till det märkliga hör att i samma fastighet, 7 C, höll den tyska militärattachén till.

En tredje intressant detalj är att i 7 A låg också Mellaneuropeiska Handelsaktiebolaget, Meropa, vars ägare var en ungersk jude, Kálman Lauer, med kollegan Raoul Wallenberg, vilken utan risk kunde göra affärsresor till Ungen. Meropa var inhytt i Salénrederiernas lokaler. Skeppsredaren Sven Salén kom

Spioncentral under andra världskriget.

FOTO: LARS BRINK

således att bli nyckelperson vid rekryteringen av Raoul Wallenberg till uppdraget att, under diplomatisk status, rädda ungerska judar undan Förintelsen.

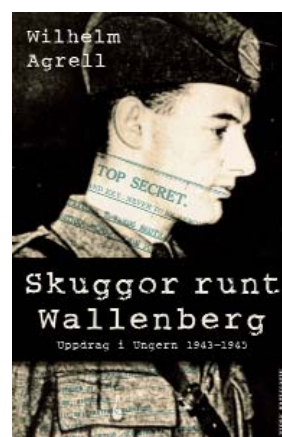
För uppdraget redogör Agrell i boken "Skuggor runt Wallenberg". Ännu går diskussionen om det misstänksamma Sovjetunionen trodde att Raoul Wallenberg primärt var ute i spionageärenden för USA:s räkning, och därför arresterades i Budapest 1945. Detta eftersom Wallenbergs insatser finansierades av den av president Roosevelt 1944 inrättade War Refugee Board, (ungefär Krigsflyktingstyrelsen) för att rädda judar och andra förföljda minoriteter undan nazisterna. I Stockholm samordnades WRB med den

amerikanska underrättelsetjänsten, Office of Strategic Services, OSS, med ett femtiotal anställda på plats.

Till OSS uppgifter hörde att organisera evakuering av flyktingar från Baltikum. Historikern Carl Göran Andræ har förtjänstfullt utrett tillvägagångssättet: Sverige och den stora flykten från Estland 1943–1944. "Den svenska huvudstaden var vid denna tid ett centrum för allsköns spionage i Europa", skriver Andræ. Det är riktigt. Med Agrells Stockholmsbok i handen kan man följa i spionernas fotspår, utan att man, i dag, riskerar att arresteras om man tar fram kameran vid de olika adresserna.

LARS BRINK

FÖRFATTARE:
Wilhelm Agrell
TITLAR: Stockholm
som spioncentral
Skuggor runt Wallenberg
FÖRLAG:
Historiska Media
www.historiskamedia.se

Bok- och filmklassikern Okänd soldat

■ **"HÖR ETT NU.** Saken e den, si-du. Om du börjar springa så får du springa ända till Bottniska vikin. Han kommer nog bakett, var så säker. Men om du star stilla å int viker en tum, kva ska an tå göra?"

En klassisk replik på östnyländska, från den genuint odisciplinerade, men ytterst stridsduglige undersergeanten (furiern) Antero Rokka i boken "Okänd soldat". Rokka är en av huvudpersonerna i boken tillsammans med reservlöjtnanten Koskela, som är Rokkas pluton-

chef i det Finska maskingevärs- det vill säga kulsprutekompani som är i strid i fortsättningskriget mot Sovjetunionen 1941 till 1944.

Glorifiering av krig får mig att må illa, men boken är inte en krigsskildring som kan intressera läsare av "Korpral Asch" och liknande krigssporr. Den beskriver realistiskt skräcken, hungern och vanmakten hos dem som verkligen utför kriget, långt borta från bombsäkra skyddsrum och stabssalonger. Alltså ingenting för dagens MÖP:ar *,

som önskar att Sverige ska ges sig in i allsköns krigsäventyr runt om i världen. När boken utkom 1955, väckte den stor debatt både i Finland och utomlands. En hög finsk officer ansåg att författaren Väinö Linna hade skildrat de moraliskt sämsta soldaterna inom Finlands krigsmakt. Den första filmade versionen av Laine, blev också censurerad i Finland. I dag visas filmen i Finsk TV ocensurerad varje år.

Boken finns i flera utgåvor på svenska. Den jag själv föredrar,

är den som språkmässigt är kommenterad av professor Lars Huldén, (finländaren som kan svenska bättre än svenskarna!) Boken är filmad två gånger och finns också på DVD och som talbok.

(Okänd soldat/ Tuntematon Sotilas, ISBN 91-46-135 87-1, 91-46-13272-4, flera utgåvor finns troligen!)

JAN ANDERSSON

* MÖP=Militärt Överintresserad Person

ILLUSTRATION: JONAS ANDERSSON

Tidningen Hemvärnets skyddsvaktskola, del 3

Förutsättningar

På den nedlagda flygflottiljen F 18 pågår lastning av viktig utrustning i ett brittiskt militärt transportflygplan. Utrustningen ska transporteras till utlandet, där en FN- och EU-ledd insats är under uppbyggnad. Flottiljombudet utgör skyddsobjekt enligt 4 § 2 lagen (1990:217) om skydd för samhällsviktiga anläggningar med mera (skyddslagen). Den första gruppen av skyddsvakter har just kommit till platsen för att förbereda bevakningen. De ska påbörja uppskyllning av skyddsobjektet.

Delmoment 3

Under pågående lastning av det brittiska transportflygplanet hörs plötsligt flygbuller. Den svenska militära personalen kan iakttä ett mindre flygplan som håller på att landa på flygfältet (som ingår i skyddsobjektet). När det främmande flygplanet väl har landat ser man att det helt saknar beteckningar. Inne i flygplanet finns uniformerade personer. Det går att se att dessa är beväpnade med skjutvapen.

Fråga:

1. Vad ska Försvarsmaktens personal göra och vad får den göra?

Svar:

Flygplanet ska behandlas som statsluftfartyg eftersom det inte är identifierat (13 § Försvarsmaktens föreskrifter [FFS 1994:41] om verkställighet av tillträdes- och IKFN-förordningarna). Enligt 5 § IKFN-förordningen krävs befälhavarens medgivande för att få tillträde till luftfartyget för att kunna fastställa dess nationalitet eller ställning som statsluftfartyg. Om luftfartyget inte haft rätt att komma in i på territoriet och om fara för säkerheten bedöms föreligga krävs inte ett sådant medgivande. För att kunna få tillträde till flygplanet utan befälhavarens medgivande krävs sålunda någon form av utredning om flygplanet har rätt att vara på svenskt territorium – det kan exempelvis vara i nöd. Så som exemplet beskriver händelsen torde fara för säkerheten i och för sig föreligga.

...

Medan Försvarsmaktens personal överväger lämpliga åtgärder mot flygplanet och de ombordvarande, öppnas plötsligt flygplanets dörr och två personer kastar sig ut och börjar springa mot det brittiska transportflygplanet. Skyddsvakterna ser att de båda personerna bär på handgranater och att de inte är iklädda militära uniformer.

Fråga:

2. Vad ska Försvarsmaktens personal göra och vad får den göra i den nu uppkomna situationen?

Svar:

Här är fråga om ett överhängande brottsligt angrepp på person eller egendom. Situationen innebär en rätt till nödvärn enligt 24 kap. 1 § andra stycket 1 brottsbalken. Vakterna ska, om möjligt, hindra angreppet. Om det anses föreligga livsfara för vakterna bör de söka skydd utan att ingripa. I denna situation är liv värdefullare

än egendom. Det är dock möjligt att använda våld som inte är upp- enbart oförsvarligt för att hindra angreppet.

Om det i eller nära det brittiska flygplanet befinner sig personer som kan komma att skadas eller dödas (det vill säga de som är föremål för angreppet) är det, enligt 2 § förordningen om användande av skjutvapen vid vaktjänst inom Försvarsmakten tillåtet att använda skjutvapen.

Dock ska risken för utomstående beaktas enligt 4 § samma förordning.

Om det enbart föreligger risk för att flygplanet, eller annan viktig materiel, kan skadas (ingen risk för personer) föreligger inte rätt att använda skjutvapen (2 § förordningen om användande av skjutvapen vid vaktjänst inom Försvarsmakten). Att utöva annat våld för att stoppa angreppet är dock fortfarande möjligt. Det är exempelvis tänkbart att släppa en hund mot personerna.

SVAREN ÄR FÖRFATTADE AV FÖRSVARSJURIST GÖRAN OLSSON I HÖGKVARTERET SKYDDSVAKTSKOLAN FORTSÄTTER I NÄSTA NUMMER

Testa finmotoriken på Arboga robotmuseum

Starta och landa med en Draken eller skjuta med robotar är populära inslag i denna unika samling.

TEXT & FOTO: HANSEMAN CALÅS

■ Detta museum, som byggts upp på privat initiativ, dokumenterar svensk robothistoria från tyska V1 till modern robotbeväpning av JAS och visar svensk industrihistoria som tidigare varit hemligstämplad. Här finns 23 olika robottyper. Museet är förmodligen världsunikt genom att det visar robotutvecklingen i alla tre vapenslagen: Flygvapnet, marinen och armén.

Ett exempel på tidigare hemligt material är dokumentationen kring följande episod:

LUFTTORPEDEN I SMÅLAND

Klockan 15.15 den 13 juni 1944 inträffade en explosion i luften i Bäckebo utanför Nybro i Småland. Smällen hördes flera kilometer och vittnen såg metallfragment singla ned mot marken. En större nedslagsplats hittades senare i skogen. Händelsen engagerade i första skedet hemvärnschefen John Andersson, hemvärnsmannen Lennart Nilsson och landsfiskalen och blev länge ett samtalsämne i bygden.

När man väl samlat ihop plåtfragment och större robotdelar kom så småningom de militära teknikerna underfund med att skrotet härrörde från en radiostyrd prototyp av den interkontinentala V2-raketen som senare drabbade både London och Antwerpen. Denna flygande bomb

Testenhet för Robot 24 J, mer känd som "Sidewinder". Denna ingick i Drakens och Viggens beväpning och var operativ till mitten av 60-talet.

som hade en vikt av cirka 14 ton hade konstruerats av det tyska raketsnillet Werner von Braun. Den svenska undersökningen sammanfattades 1944 i en hemlig rapport.

De kvalificerade slutsatserna om den tyska robot- och rakettekniken innebar att svensk krigsindustri fick ett avsevärt försprång efter kriget.

Rapporten finns att läsa på robotmuseet likaväl som annan litteratur med fokus på äldre och modern robotteknik.

60 ÅRS ROBOTHISTORIA I EN HALL

Vid visningen började Stig Jäderlund att peka på V1-bomben som var en föregångare till V2 enligt ovan. Detta exemplar som deponerats i Arboga av Tekniska museet i Stockholm är den enda kompletta V1:an som finns i Sverige.

Raketens kurs mot London bestämdes av startrampens inriktning och avverkad distans registrerades av en propeller i raketens nos. När inställd distans uppnåddes stängdes den puttrande raketmotorn av, varvid V1:an dök och exploderade vid markkontakten. För att kontinuerligt hålla raketerna i ett stabilt horisontalläge fanns

en inbyggd gyrostabilisator som påverkade smärre roder via ett pneumatiskt system. Ett enkelt och genialt koncept!

Förutom moderna vapensystem finns i robothallen åtskilliga intressanta foton som visar svenska robotförsök för de tre vapengrenarna. Visste ni för övrigt att svenska flottan var först i världen med att ha sjömålsrobotar?

VASSA SIMULATORER UTMANAR

Robotmuseet har fått större utrymmen i den före detta textilfabriken vilka fyllts med reamotorer, flygsimulatorer, kommandopaneler för luftbevakningssystemet STRIL 60 och ett bibliotek för robothistorisk forskning.

Särskilt uppskattat vid gruppbesök är Viggens och Drakens flygavdelning där deltagarna kan "gå upp och pröva sina vingar" i flygsimulatorn. Man kan alltså tävla i att starta, nedkämpa ett mål och landa. Många goda skratt och besvikelser garanteras likaväl som att testa finmotoriken i robotskjutsimulatorn.

I STRIL-rummet finns autentiska inspelningar på sovjetiska flygrörelser under det kalla kriget. □

FAKTA ARBOGA ROBOTMUSEUM

ÖPPET: Varje torsdag kl 9–12 och första lördagen i varje månad kl 10–16 (ej helgdagar).

ENTRÉ: Frivillig.
Visning även för grupper efter överenskommelse.

Tel: 0589-10 499 alternativt Arboga Turistbyrå 0589-87 151 eller Stig Jäderlund 0589-12 205.
Hemsida: www.robotmuseum.se
E-post: info@robotmuseum.se

Måttet är rågat!

■ **DET ÄR DAGS** för media och våra chefer att börja skärpa sig nu. En person i Höganäs skjuter på sin fru och tar därefter livet av sig med samma hagelgevär. Pressen beskriver återigen mannen som en "hemvärnssoldat", varför?

Vad har hemvärnstillhörigheten med denna samt andra idiotiska händelser att göra?

Mannen var inte för stunden knuten till en hemvärnsövning och han använde framförallt in-

te hemvärnets vapen som den senaste tiden har blivit riktigt tabubelagt att inneha.

Mannen ägde ett hagelgevär varför benämndes han inte "jägare"?

Mannen hade ett yrke, varför benämndes han inte efter denna titel?

Om mannen tillhört en idrottsförening, hade han då benämnts som orienterare?

DET PÅGÅR just nu en häxjakt på hemvärnssoldater i Sverige och våra ledare och chefer tillåter detta, varför? Det är dags att de stora hövdingarna börjar försvara fotfolket mot den yttre pressen och visa med styrka att de litat och tror på oss. Det är dags att vi säger stopp för detta

svammel vad gäller vapenläsförvaring som är en dålig budgetlösning för att det inte finns tillit. Om bara det funnits pengar och utrymme så hade väl förslaget varit att avväpna oss helt och centralförvara. Om inte de sätter ner foten nu är min bedömning att många börjar att lämna denna försvarsform och leden blir ännu glesare.

Var är hemvärdet på väg?

Enligt min bedömning vill många chefer att vi skall bli en avrustad och billig resurs liggande latent under året för att nyttjas vid behov i den kommunala civila beredskapen i händelse av skogsbränder, olyckor och eftersök. För att få oss dit lockas vi med några vapenövningar per år för att bibehålla

vårt intresse och som vi i större och större grad får planera och genomföra själva. Varje gång en kollega i riket sen gör en dumhet skall vi återigen skämmas och få ännu fler lås till de vapen vi snart inte ens får se samt trycka grönkläderna djupare och djupare in i garderoben. Är detta vad vi vill, är detta vad vi sökte till hemvärdet för?

Nej! Tillbaka med tilliten, det är åter dags att bygga upp den "rygggrad" som hemvärdet i alla tider varit i Sverige med alla de frivilliga som utan betalning och med utrustning från forntiden slöt upp i leden för att till varje pris försvara Sveriges heder.

FK KENTH KALLA
C KIRUNA INSATSPLUTON

"Det pågår just nu en häxjakt på hemvärnssoldater"

Angående förändringar av värnpliktssystemet

■ Med förvåning läste jag att regeringen tänker ta bort värnplikten i fredstid men inte införa yrkesarmé. Vilka ska då bemanna försvaret? Jag är helt övertygad om att detta är slutet för det folkförankrade försvaret i Sverige.

Folkförankringen minskar redan som det är. När alla pojkar gjorde lumpen var försvaret något som angick alla. Nu tas ett fåtal ut för utbildning så snart har svensken ingen relation till försvaret. Försvaret är inte längre något som man personligen engagerar sig i eller känner ansvar för.

ATT LÄGGA NER värnpliktssystemet är ett jättestort misstag. Allmän värnplikt betyder att alla både har utbildning och skyldighet att ställa upp den dag det behövs. Att bara ha värnplikt i orostider är lika dumt och ogenomförbart som att försöka teckna brandförsäkring när det redan brinner i husknuten. I en värld där alla är goda och överens behövs varken polis, tull,

butiksvakter eller försvar men så ser tyvärr inte vår värld ut.

Hemvärdet, försvarets mest folkförankrade del, finns överallt, är välutbildat och mycket engagerat. Redan dagens små värnpliktskullar påverkar rekryteringen. En hemvärnssoldat med vapen måste ha minst tre månaders utbildning vilket allt färre har. Utan bred värnpliktsutbildning kan hemvärdet i den

nuvarande formen lagas ner inom några år.

HEMVÄRNET HAR en viktig roll. Inte bara i ofredstid utan också för att skydda viktiga funktioner och stötta samhället i fredstid. Med de signaler som regeringen nu sänder ut kommer många att sluta. Personalminskningen accelererar eftersom vi är intelligenta och förnuftiga och förstär att samhället inte anser att vi behövs. Jag hoppas att hemvärdet består men det börjar kännas som att det är bäst att lyssna när regeringen säger att landets försvar inte ska engagera alla medborgare.

Trots att jag i många år varit väldigt engagerad och lagt ner jättemycket tid på hemvärdet, både i mitt förband och på rikshemvärnsting och i rikshemvärnsrådet, börjar man fundera på om man ska lämna hemvärdet för att ägna fritiden åt annat.

STEN-OVE ALATALO
KOMPC GRÄNSKOMPANIET
LAPPLANDSJÄGARBATALJON

"Att bara ha värnplikt i orostider är lika dumt och ogenomförbart som att försöka teckna brandförsäkring när det redan brinner i husknuten."

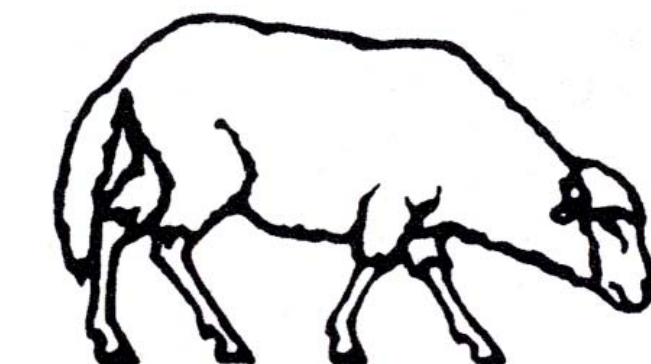

Tror du inte på militärer – säg bää

■ **EN FUNDERING** dyker upp då jag läser Kenth Kallas inlägg "Måttet är rågat!" Det är ofta militärer och poliser uppfattas som motståndare, speciellt i lugna tider.

Något jag läste för länge sedan dyker upp i mitt huvud. Det handlar om får, fårhundar och vargar. De flesta människorna i vårt samhälle tillhör gruppen får. Människor som inte vill någon annan något ont. Men i samhället finns även en hel del vargar, dessa lever på får utan att visa någon medkänsla. Mellan dessa båda står fårhundarna, militären och polisen, som har till uppgift att skydda fåren från vargarna.

De flesta får tror inte, eller rent av förnekar, att något ont

skulle kunna hända dem. Det är det tankesättet som gör dom till får. Fåren tycker generellt inte om fårhundar eftersom de liknar vargar, har vargens käftar och är kapabla att bruka våld.

Skillnaden mellan vargar och fårhundar är dock den att om

fårhundens skulle attackera ett får så straffas den. I en demokrati är det så och så måste det vara.

Trots det så händer det att fårhundens stör fåren. Han rör sig i samhällets utkanter och han påminner ständigt om att

det finns vargar i vårt samhälle. Helst ser fåren att fårhundarna inte syntes, inte berättade för fåren var dom får gå eller ge dem parkeringsböter med mera tills dess att vargen dyker upp. Då ställer dom sig bakom fårhundens för att få skydd. I naturen är får får, vargar är vargar och fårhundar har inget val. Men vi kan utifrån vår moral välja vad vi vill vara. Om du väljer att vara en varg då skall du veta att det finns fårhundar där ute som kommer att jaga dig och du kommer aldrig att känna dig trygg. Om du inte tror på nyttan av militärer och poliser ta då ett djupt andetag och säg bäääää.

ANDERS OHLSSON
MALMÖ HUSARBATALJON

Bravo generaldirektör Hafström

■ **FÖRSVARSMAKTENS** generaldirektör Marie Hafström har nyligen intervjuats på Sveafestivalen. Hon förmedlade några förlösande ord. Hon menar att en bra egenskap hos en ledare är förmågan att föra dialog kring besluten. "Inget beslut är bra som inte blivit förankrat". Vidare menar hon att det kanske viktigaste är att vara saklig och arbeta för verksamhetens bästa, inte för den personliga karriären. Hafström tror att båda könen har mycket att lära av varandra vad gäller de olika sätt män och kvinnor har i sitt ledarskap. Snacka om ett tappert försök att radera ut "det som sitter i väggarna".

Det känns betryggande när högt uppsatta personer i organisationen är så tydliga med sina budskap. Det faktum att Hafströms synsätt är representerat inom högkvarterets väggar borde få konsekvenser i sinom tid inom hemvärnet. Även ÖB har varit klar och tydlig i sitt budskap i frågor om synsätt och policy. Ett problem har de alla gemensamt där uppe på toppen. Hur får man genomslag i hela organisationen? Troligen lyckas man ganska bra på de flesta håll om man får tro mediarapporteringen.

En del av Försvarsmakten har man mindre koll på, eller intresse av. Det är den frivilliga delen.

Jag tror att det måste till extra mycket energi för att komma till rätta med problemen inom frivilligförsvaret. Möjligtvis genom att återkommande förtydliga att hemvärnet är en del av Försvarsmakten och omfattas av policy och synsätt i samma grad som övriga verksamhetsställen. Det här skall inte tolkas som kritik mot rikshemvärnschefen då han har varit lika tydlig med vad som gäller.

PERSONLIGEN tror jag bromsklossarna står att finna ganska långt ned i organisationen. Möjliga orsaker kan vara informationsbrist, motvilja till förändring, okunskap, inbördes lojal-

tetsband. Frågor om värdegrund, synsätt och policy är inte något man arbetar med om man får tid över, det skall vara en integrerad del av kärnverksamheten för att vi skall lyckas nå våra mål. När hörde du talas om policy och synsätt i ditt förband senast?

Vi måste bli bättre på den här biten i frivilligförsvaret för att klara av att möta och behålla dagens och framtidens medarbetare.

Om Hafströms tankar är en absolut sanning må alla ha en uppfattning om, men det känns som en förnuftig arbetshypotes i alla fall.

PETRI SJÖSTEDT

DEBATTREGLER

Många vill vara med på Läsarnas forum. Skriv därför kort, högst 3 000 tecken, och koncentrera dig till ett ämne i taget. Redaktionen förbehåller sig rätten att redigera (korta) insända bidrag. Anonyma insändare accepteras bara i undantagsfall. Redaktionen måste dock alltid ha namn och adress. Ange om du önskar placering i nättidningen eller papperstidningen. Adress: **Tidningen Hemvärnet, Debatt, 107 85 Stockholm**

Följ debatten på nätet: www.hemvarnet.mil.se

POSTTIDNING

Avsändare: Tidningen Hemvärnet, 107 85 Stockholm

Fel adress? Om din tidning kommer med fel adress, uteblir eller skickas till dig, trots att du lämnat hemvärnet, ska du i första hand vända dig till din utbildningsgrupp för rättelse, inte till tidningens redaktion.

Detta gäller all krigsplacerad personal, både hemvärnsmän och avtalspersonal.

Arma barn och grön fader

■ **BARNEN MÅSTE** ha undrat under sin uppväxttid varför pappa blev grön ibland och åkte iväg med den där stora bössan.

Jag var själv hemvärnspojke under det förra årtusendet. Min son Johan är sexton, och på faders vis tog jag det för självklart att han skulle gå med i hemvärnet också. Fast det vill han inte alls, kanske just därför. Jag har stor respekt för hans val, och har inte försökt övertala honom, är inte ens besviken. Och om jag är besviken så visar jag det inte när han ser på.

Hemvärnsgubben gjorde Johan, helt tidsenligt på datorn, när han var sju år. Det är hans tolkning av mig de där tidiga lördagsmorgnarna då jag rusade runt och skramlade ihop min utrustning med en leverpastejsmörgås i ena handen.

Han var redan då vad som brukar beskrivas som cool, och höjde knappast ögonbrynet över sin gröne far. Sedan fick vi en dotter. När hon besåg mig i en mer mondän gråblå färgton som förste fanförare den 6 juni visste hennes glädje inga gränser, och från sin plats i karran

hojtade hon så det hördes över hela torget i Karlstad:

– Heja pappa, heja pappa!!!

Fast när jag kom hem från prickskytteutbildning grön i nyllet och med diverse inflätade vegetationselement här och var tillbakaryckte hon bakom sin mor:

– Säg till pappa att han genast ska komma ut ur busken.

Fast det gör jag nog aldrig helt och hållet.

TEXT: LARS-ERIC SUNDIN

BILD: JOHAN SUNDIN

UR NÄSTA NUMMER:

- **Inspektion av Livgardesgruppen**
- **Vi besöker ungdoms-avdelningarna i Dalarna och Södertörnsgruppen**
- **Rikshemvärnschefens ungdomstävling**
- **Kandidaterna till rikshemvärnsrådet presenteras**
- **Motionerna till tinget**
- **Reportage från marina hemvärnet**
- **En titt på danska hemvärnet**
- **Tidningens flitigaste debattörer porträtteras**
- **Nyheter, debatt och kultur**

Tidningens flitigaste debattörer Bertil Kantola och Anders Karlsson porträtteras.

FOTO: BENGT PLOMGREN